

Remedial teaching

langues vivantes étrangères

was, wie, wer, wann und warum?

Aanbevelingen ter verbetering

Student: Sanne Verstappen-van Bussel

Studentnummer: 2127325

Opleiding: Master SEN remedial teaching voortgezet onderwijs

Lesplaats: Eindhoven

Begeleidster: Aïcha Ajhnejh

Inleverdatum: juni 2010

Inhoudsopgave

- Samenvatting Pagina 3

- Inleiding Pagina 4

- Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling Pagina 7
- Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing Pagina 11
- Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie Pagina 19
- Hoofdstuk 4: Data analyse en resultaten Pagina 21
- Hoofdstuk 5: Conclusies Pagina 31
- Hoofdstuk 6: Evaluatie onderzoek Pagina 37

- Nawoord Pagina 39

- Literatuurlijst Pagina 40

- Bijlagen Pagina 41
 - Bijlage 1 vragenlijst voor de leerlingen
 - Bijlage 2 vragenlijst voor de ouders
 - Bijlage 3 vragenlijst voor de docenten moderne vreemde talen
 - Bijlage 4 vragenlijst voor de remedial teachers
 - Bijlage 5 grafieken met uitwerkingen van de vragenlijsten

Samenvatting

Mijn onderzoek naar de Remedial Teaching Moderne Vreemde Talen¹ heeft plaats gevonden op het Varendonck College, afdeling VMBO onderbouw in de periode van januari tot en met mei 2010.

Het doel van dit onderzoek was het evalueren van RT MVT zoals deze op dit moment gegeven wordt aan de leerlingen met dyslexie en om eventueel suggesties ter verbetering te doen. De onderzoeksvraag luidde als volgt:

Welke suggesties kunnen worden gedaan ter verbetering van RT MVT op het Varendonck College met betrekking tot leerlingen met dyslexie?

Om tot antwoorden te komen op mijn onderzoeksvraag en deelvragen heb ik een survey onderzoek afgenomen bij de leerlingen met dyslexie in de brugklas van het VMBO, de ouders van deze leerlingen, de docenten moderne vreemde talen en de remedial teachers.

Uit de resultaten van mijn onderzoek heb ik een aantal aanbevelingen ter verbetering van de RT MVT op het Varendonck College omschreven.

Een belangrijke aanbeveling is het aanpassen en verbeteren van de informatieverstrekking aan de betrokken partijen. Dit kan door de informatiebijeenkomsten aan het begin van het schooljaar uit te breiden met onderwerpen als RT MVT inhoudelijk, de begeleiding van leerlingen met dyslexie op het Varendonck College, wat docenten in de klas kunnen doen en wat ouders thuis kunnen doen, wie de aanspreekpunten zijn betreffende dyslexie en RT en de rechten en plichten van leerlingen met dyslexie op het Varendonck College.

Ook de afspraken onder de remedial teachers zouden onder handen genomen kunnen worden. Zij zouden betere en voor iedereen duidelijke afspraken moeten maken over de communicatie naar leerlingen, ouders en docenten betreffende de regelmaat en de vorm van deze communicatie. Ook zouden zij afspraken moeten maken over aanspreekpunten binnen het RT team, kritisch kijken naar de inhoud, de duur en intensiteit van de RT MVT en hier passend lesmateriaal bij maken.

¹ In het vervolg afgekort tot RT MVT

Inleiding

Mijn naam is Sanne Verstappen- van Bussel, docent en mentor aan het Varendonck College² te Someren. Ik ben de onderzoeker en de schrijver van dit meesterstuk. In de periode september 2008 – juni 2010 volgde ik de Master Special Educational Needs met als specialisatie Remedial Teaching Voortgezet Onderwijs. In het kader van deze opleiding en mijn professionele ontwikkeling heeft dit onderzoek plaats gevonden.

Als docent, mentor en remedial teacher in opleiding voel ik mijzelf nauw betrokken bij het welzijn van de leerlingen in het voortgezet onderwijs, in het bijzonder de leerlingen van de school waar ik werk, namelijk VMBO basis onderbouw leerlingen. Betreffende leerlingenzorg zijn wij op het Varendonck College al goed op weg. We hebben een professioneel zorgteam, interne begeleiders en remedial teachers. Als lid van het remedial teaching team ben ik mede verantwoordelijk voor de RT MVT. In deze 8 remedial teaching³ lessen hebben wij als doelstelling de leerlingen met dyslexie te leren omgaan met de moderne vreemde talen. Dit doen wij door de leerlingen met dyslexie leerstrategieën voor het leren van woordjes en grammatica in de moderne vreemde talen⁴ aan te bieden, maar ook door deze leerlingen te leren plannen en leren structureren van huis- en leerwerk.

Plaats van dit onderzoek

Mijn onderzoek heeft plaatsgevonden op het Varendonck College, afdeling VMBO. Het Varendonck College bestaat uit twee vestigingen. Omdat ik zelf werkzaam ben in de onderbouw van de vestiging VMBO te Someren, heb ik mijn onderzoek gericht op deze afdeling. Op deze afdeling wordt lesgegeven aan VMBO basis, kader en gemengd-theoretisch, de populatie bestaat uit zowel leerlingen met als zonder LWOO⁵ indicatie. Ook hebben wij diverse leerlingen met een LGF⁶ indicatie. Om tot betrouwbare resultaten te komen wil ik diverse partijen betrekken in mijn onderzoek; de leerlingen met dyslexie in de onderbouw van het VMBO die in het afgelopen jaar

² Scholengemeenschap voor praktijkonderwijs, VMBO basis, kader en gemengd/theoretisch, HAVO, VWO, Atheneum, Gymnasium, Technasium en Twee talig onderwijs. Ikzelf ben werkzaam bij de afdeling VMBO, dit is ook mijn onderzoeksveld geweest.

³ In het vervolg afgekort tot RT

⁴ De moderne vreemde talen zijn op het VMBO: Engels, Duits en Frans, in het vervolg afgekort tot MVT

⁵ Leerweg ondersteunend onderwijs

⁶ Leerling gebonden financiering

RT MVT hebben ontvangen, de ouders van deze leerlingen, de docenten MVT die aan deze leerlingen lesgeven en tenslotte de remedial teachers die deze leerlingen hebben begeleid.

De reden van dit onderzoek

De RT MVT geven we al jaren op dezelfde manier. Er is nooit geëvalueerd wat de ervaringen zijn met deze vorm van RT bij de leerlingen met dyslexie, bij de ouders van deze leerlingen en bij de docenten MVT. Verder wil ik graag kijken of er vanuit deze partijen suggesties ter verbetering van de RT MVT gedaan konden worden.

Wat ik hoop te bereiken en leren met dit onderzoek

Momenteel zijn wij als remedial teaching team bezig met het veranderen en verbeteren van ons beleid en onze begeleiding. Ik hoop met mijn onderzoek te bereiken dat duidelijk wordt hoe de RT MVT wordt ervaren door de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten MVT en de remedial teachers zelf en wat zij eventueel graag anders zouden zien. Dit zodat wij ons beleid en onze begeleiding kunnen optimaliseren.

Naast het onderzoeken van de tevredenheid over de inhoud van de RT MVT wil ik onderzoeken wat ervaringen zijn van alle betrokken partijen met betrekking tot de communicatie over deze RT faciliteit en de wijze waarop deze communicatie plaats vindt. Is iedereen wel voldoende op de hoogte? Komt de informatie wel op de juiste manier bij de juiste personen terecht?

Verder wil ik ook graag leren en ervaren hoe je op een gedegen manier een onderzoek voorbereidt, uitvoert en de resultaten verwerkt.

Relevantie van dit onderzoek voor mijn eigen praktijk, de school en de theorie

Ik zie dit onderzoek als zeer relevant voor mijn eigen praktijk. Ik wil de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen en de docenten MVT zo goed mogelijk van dienst zijn en de leerlingen helpen om het beste uit zichzelf te halen. Verder vind ik dat het belangrijk is dat je jezelf en je manier van onderwijs en begeleiding altijd blijft ontwikkelen.

Dit onderzoek vind ik ook zeer relevant voor de school waar ik werk. Het Varendonck College heeft de begeleiding van leerlingen zeer hoog in het vaandel staan, het onderzoeken van de tevredenheid over de huidige begeleiding kan bijdragen aan het optimaliseren van deze begeleiding.

Er zijn veel scholen die hun leerlingen begeleiding bieden. Het zou fijn zijn om in de theorie hiervan meer voorbeelden uit de praktijk te vinden. Dit zodat scholen van elkaars ervaringen kunnen leren.

Opbouw van dit meesterstuk

In dit meesterstuk komen achtereenvolgens aan bod: aanleiding, probleemstelling, theoretische onderbouwing, onderzoeksmethodologie, data analyse en resultaten, conclusies, evaluatie onderzoek.

Hoofdstuk 1: Aanleiding en probleemstelling

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Al ruim 10 jaar geven wij op het Varendonck College in de onderbouw op ongeveer dezelfde wijze begeleiding aan de leerlingen met dyslexie. Dit doen we in de vorm van RT MVT. Deze 8 RT lessen zijn bedoeld voor de leerlingen met dyslexie die soms voor het eerst in aanraking komen met een MVT. Door middel van het aanbieden van leerstrategieën voor het leren van woordjes zouden de leerlingen met dyslexie minder problemen moeten ondervinden bij de MVT. Momenteel zijn wij als RT team kritisch aan het kijken naar ons beleid en de begeleiding die wij bieden. Wij vragen ons af: Doen we het wel goed? Levert het voldoende resultaat op? Merken de vakdocenten verschil na onze begeleiding? Merken de leerlingen verschil na onze begeleiding? Omdat dit nog niet eerder geëvalueerd is en wij graag ons beleid en onze begeleiding willen optimaliseren wil ik dit graag onderzoeken.

1.2 Doelstelling van het onderzoek

Met het onderzoek wil ik duidelijk krijgen hoe de RT MVT op dit moment ervaren wordt door de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten MVT en de remedial teachers. Wat zijn de ervaringen van de betrokken partijen betreffende deze vorm van RT? Zijn er mogelijkheden tot verandering en/of verbetering?

1.3 Huidige situatie

Momenteel krijgen alle leerlingen die binnen komen op het Varendonck College met een dyslexieverklaring aan het begin van het eerste leerjaar, of wanneer de dyslexie later wordt vastgesteld in dat lopende schooljaar, de RT MVT. Deze RT faciliteit bestaat uit een serie van 8 lessen van 30 minuten. In deze lessen krijgen de leerlingen met dyslexie het volgende aangeboden:

- Leerstrategieën voor het leren van woordjes uit een moderne vreemde taal
 - Het maken van flitskaartjes
 - Het opdelen van de woorden in drie categorieën:
 - Woordjes die de leerling al goed kent
 - Woordjes die de leerling een beetje kent

- Woordjes die de leerling nog niet kent
- Hoe te werken met www.wrts.nl
- Het vergroten van woordenlijsten
- Het vouwen van een “kastje”, de flapmethode, de leerlingen schrijven de woordjes aan de binnenzijde van een kastdeurtje, controleren de geschreven woordjes en schrijven de foute woordjes nogmaals achter het andere kastdeurtje.

Tot aan dit onderzoek is niet eerder geëvalueerd of de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen en de docenten MVT wel tevreden zijn met deze vorm van RT. Ook is niet eerder gecontroleerd bij de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen en de docenten MVT of deze vorm van RT effect heeft. Heeft een leerling na deze vorm van RT echt minder moeite met het leren van een vreemde taal? Past de leerling het geleerde toe in de praktijk? Haalt een leerling betere resultaten na het volgen van de RT lessen?

Voor alle docenten is er aan het begin van het schooljaar een presentatie over hoe wij op het Varendonck College met dyslexie omgaan. De ouders van de leerlingen met dyslexie worden ook uitgenodigd voor een presentatie. Daarnaast krijgen de ouders een handelingsplan en een logboek van de RT MVT. De mentoren van de leerlingen met dyslexie krijgen een kopie van het handelingsplan en het logboek van de RT MVT voor het dossier van de leerling.

Verder is er niet eerder onderzocht of er op een effectieve wijze wordt gecommuniceerd over de RT MVT. Er is niet eerder gekeken of voor de ouders en de docenten MVT wel duidelijk was, wat er inhoudelijk gebeurd bij de RT MVT.

1.4 Onderzoeksvraag en deelvragen

Onderzoeksvraag:

Welke suggesties kunnen worden gedaan ter verbetering van RT MVT op het Varendonck College met betrekking tot leerlingen met dyslexie?

Deelvragen:

- Welke knelpunten worden ervaren betreffende de communicatie tussen de docenten MVT en de remedial teachers?
- Welke knelpunten worden ervaren, door docenten MVT en de remedial teachers, betreffende de inhoud van de RT MVT?
- Welke aanbevelingen kunnen de docenten MVT en de remedial teachers doen met betrekking tot de RT MVT?
- Welke mening hebben de leerlingen met dyslexie en ouders van deze leerlingen over de RT MVT?

1.5 Gewenste situatie

Graag zou ik zien dat dit onderzoek leidt tot enkele aanbevelingen ter verbetering van de communicatie tussen remedial teachers, docenten MVT, leerlingen met dyslexie en hun ouders. Ook zou ik graag zien dat er suggesties ter verbetering van de RT MVT naar voren komen uit het onderzoek. Het onderwijs is altijd aan veranderingen onderhevig, zo ook onze leerlingen. Om de leerlingen zo optimaal mogelijk te begeleiden is het nodig om bij regelmatig kritisch te kijken naar de begeleiding die je biedt en of deze nog wel tegemoet komt aan de hulpvraag van de leerling. Het onderwijs blijft zich vernieuwen. Dit zou ook moeten gelden voor de begeleiding van leerlingen met dyslexie in het voortgezet onderwijs.

1.6 Verwachte resultaten en tevredenheid over dit onderzoek

Ik verwacht uit dit onderzoek aanknopingspunten te krijgen ter verbetering van de begeleiding in de vorm van RT MVT van leerlingen met dyslexie op het Varendonck College, onderbouw VMBO. Deze aanbevelingen wil ik vervolgens samen met mijn

collega-remedial teachers meenemen in het zorgvuldig bekijken van de RT MVT in zijn huidige vorm.

1.7 Keuze van het onderwerp van dit onderzoek

In de aanloop naar dit onderzoek ben ik kritisch gaan kijken naar de begeleiding die het RT team op het Varendonck College biedt. Het viel mij direct op dat wij al jaren op dezelfde manier RT MVT aanbieden. Dit terwijl er toch veel veranderingen hebben plaatsgevonden in het onderwijs. Ik vroeg mij af of de wijze waarop wij RT MVT geven nog wel effectief is op deze manier.

Zelf ben ik een van de remedial teachers die de RT MVT aanbiedt. In het afgelopen jaar heb ik me verscheidene keren afgevraagd waarom er geen afspraken zijn over contact met de docenten MVT. Zij zouden ons veel inzicht kunnen bieden in de vaardigheden waar een leerling van nu over moet beschikken tijdens de lessen MVT. Door een en ander beter op elkaar af te stemmen zouden we mogelijk tot een veel effectievere vorm van RT kunnen komen.

Mijn onderzoek kijkt naar de vakinhoudelijke en didactische competenties van de remedial teacher door te kijken of de leerlingen met de RT MVT voldoende geholpen worden met hun hulpvraag. Verder wordt er gekeken naar het competent zijn van de remedial teachers in het samenwerken binnen een team en de omgeving. Er wordt kritisch gekeken naar de communicatie tussen de remedial teachers en de docenten MVT, de leerlingen met dyslexie en de ouders van deze leerlingen. Ook wordt er gekeken naar de afstemming tussen de remedial teaching en de onderwijspraktijk van de MVT. Door dit onderzoek kan het team van remedial teachers van het Varendonck College tenslotte ook werken aan hun competentie in reflectie en ontwikkeling. Met de resultaten en de conclusies uit dit onderzoek kunnen zij evalueren hoe zij zich verder professioneel kunnen ontwikkelen binnen het Varendonck College.

Omdat ik mijzelf de bovenstaande vragen stelde heb ik besloten hier onderzoek naar te doen. In overleg met de RT coördinatrice ben ik tot een onderzoeksvoorstel gekomen.

Hoofdstuk 2: Theoretische onderbouwing

In deze theoretische onderbouwing worden achtereenvolgens de volgende onderwerpen behandeld: leerlingen met dyslexie, het leren van woordjes, begeleiding van leerlingen met dyslexie, de rol en de competenties van de remedial teacher, op weg naar passend onderwijs, internationalisering op het gebied van begeleiding van leerlingen met dyslexie.

2.1 Leerlingen met dyslexie

Het Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (Henneman, Kleijnen & Smits, 2004) omschrijft dyslexie als volgt: “Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau.”

Dit Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs (Henneman, Kleijnen & Smits, 2004) beschrijft ook waar leerlingen in het voortgezet onderwijs met dyslexie onder andere problemen mee hebben:

- Lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands en in de MVT.
- Het snel en accuraat decoderen van teksten bij alle vakken.
- Het snel en accuraat coderen bij functioneel schrijven bij alle vakken.

Momenteel is er een toename van het aantal leerlingen met dyslexie in het voortgezet onderwijs. Rond de eeuwwisseling lag het percentage leerlingen met dyslexie en een dyslexieverklaring op het voortgezet onderwijs nog tussen de 3 en de 5%. Momenteel ligt dat percentage al tussen de 5 en de 10% (Brunia, 2007). Het Varendonck College zit met 13,4% op dit moment nog steeds ruim boven het landelijk gemiddelde.

2.2 Inprenten van woordjes

Leerlingen met dyslexie hebben vaak veel moeite met het inprenten van woordjes uit een moderne vreemde taal. Om een woord goed te onthouden is het belangrijk dat het woord in het geheugen in verbinding wordt gebracht met andere woorden. Een woord kan aan de hand van verschillende kenmerken verbonden worden aan andere woorden: kenmerken met betrekking tot de vorm van het woord, de betekenis van het

woord en het gebruik van het woord (van Berkel, 2006). Bij het leren van woordjes in een moderne vreemde taal moet de leerling het woord niet alleen verbinden met de Nederlandse vertaling van het woord maar ook met andere woorden uit de MVT, dat kunnen ze doen aan de hand van een van de hierboven genoemde kenmerken. Een leerling met dyslexie heeft aanzienlijk meer moeite met het inprenten van geschreven woorden dan een leerling zonder dyslexie. De leerling met dyslexie zal dus ook minder snel geschreven woorden kunnen verbinden aan andere geschreven woorden door middel van de drie kenmerken. Hoe meer verbindingen een leerling kan maken, hoe makkelijker het leren van woordjes is.

Woordjes leren gebeurt in drie fasen: aanbieden, semantiseren, consolideren. Bij het aanbieden gaat het vooral om de vorm van het woord (kenmerk 1 voor verbindingen in de hersenen). In deze fase moeten de leerlingen zich bewust worden van de spelling, de opbouw en de uitspraak van het woord. Bij het semantiseren gaat het om de betekenis van het woord (kenmerk 2 voor verbindingen). In de methodeboeken voor het voorgezet onderwijs worden in deze fase vooral contextzinnen gebruikt. Hiermee worden zinnen bedoeld waaruit de betekenis van het te leren woord is af te leiden. Bij consolideren gaat het om het gebruik van het woord, het inprenten (kenmerk 3 voor verbindingen). Woorden worden het beste geleerd door veel herhaling in verschillende contexten.

Bij de RT MVT wordt de aandacht vooral gericht op verschillende woordleerstrategieën (hoofdstuk 1.3). De leerlingen krijgen verschillende woordleerstrategieën aangeboden en moeten met deze strategieën oefenen. Vervolgens mogen zij zelf kiezen of zij deze strategieën willen blijven toepassen. Tijdens de RT MVT wordt er dus hoofdzakelijk aandacht besteed aan consolideren, het inprenten van woordjes.

2.3 Begeleiding van leerlingen met dyslexie op het gebied van moderne vreemde talen

Vanuit het masterplan dyslexie (de Krosse & Kleijnen, 2007) zijn richtlijnen opgesteld voor de begeleiding van leerlingen met dyslexie. Je kunt deze leerlingen op 3 niveaus begeleiden:

Niveau 1: adaptief onderwijs, de docent houdt rekening met de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen. Denk hierbij aan instructie, klassenmanagement, activerend leren en planmatig handelen bij problemen.

Niveau 2: specifieke begeleiding voor de leerling met dyslexie, op het Varendonck College kun je hierbij denken aan het vergroten van toetsen, wanneer nodig extra tijd bij proefwerken, spellingfouten soepeler berekenen, mogelijkheden tot compensatie in de vorm van mondelinge overhoringen, digitale hulpmiddelen, niet hardop lezen in de klas en in sommige gevallen vrijstelling voor een van de niet verplichte moderne vreemde talen. Deze compenserende maatregelen en dispenserende maatregelen staan vermeld op de dyslexiekaart van de leerling.

Niveau 3: individuele remediering of remediering in kleine groepjes buiten de klas. Op het Varendonck College gebeurt dit in de vorm van RT MVT. Deze specifieke interventies zouden afgestemd moeten zijn op de activiteiten binnen de klas. Dit is op dit moment nog niet het geval.

In het artikel “Begeleiding van dyslectische leerlingen bij het leren van een vreemde taal” (van Berkel, Hoeks-Mentjens & Wiers, 2007) worden algemene handelingen besproken die de begeleiding van leerlingen met dyslexie in het vreemde talen onderwijs kunnen helpen. In dit artikel worden belangrijke aanbevelingen gedaan betreffende de aandacht voor de klank-tekenkoppeling zowel in het spellen als in het lezen. Veel leerlingen met dyslexie herkennen geschreven woorden niet. In de onderwijsmethodes wordt nauwelijks aandacht besteed aan de koppeling van letters en klanken, terwijl dit juist voor de leerling met dyslexie erg belangrijk is. Een belangrijk instrument bij het leren van de klank-tekenkoppeling kan zijn het klank-spellingschrift (van Berkel, 2006). Hierin staan de 700 meest hoogfrequente woorden van het Engels in rijen met kapstokwoorden. Een andere methode bij het automatiseren van de woordherkenning is het ontwikkelen en versterken van schriftbeelden in het geheugen. Dit kan een leerling doen door intensief te oefenen met het lezen van een MVT in een aantal stappen: herhaald audiogestuurd lezen, de leerling leest dagelijks met de tekst van een geluidsopname mee. Dit kunnen teksten uit de lesmethode zijn. In de geschreven teksten worden vervolgens veranderingen aangebracht waardoor de leerling alert moet blijven en bijvoorbeeld het juiste woord in de zin moet kiezen, vervolgens wordt gecontroleerd of de leerling de tekst

zelfstandig kan lezen. Van Berkel, Hoeks-Mentjens & Wiers (2007) verwijzen in het artikel naar de website www.dyslexie-en-vt.eu. Op deze website zijn praktische tips te vinden voor het leren van woordjes, dit is het onderwerp waar de RT MVT van het Varendonck College vooral op is gericht. Enkele van deze tips worden momenteel al toegepast bij de RT MVT, waaronder de flapmethode en maken van flitskaartjes.

2.4 De rol en competenties van de remedial teacher

Voerman en Schoots-Wilke (2001) verstaan onder remedial teaching: “Het geven van orthodidactische hulp op basis van gericht orthodidactisch onderzoek.”

Volgens het document “De veranderende rol van de remedial teacher”, waar ook het bovengenoemde citaat uit komt zijn er 4 typen organisatiemodellen voor zorg en remedial teaching binnen scholen. Als ik het Varendonck College vergelijk met deze types, bevinden wij ons op het niveau van school C. De kern van de begeleiding is het mentoraat. Remedial teaching vindt buiten de klas plaats. Er vindt wel overleg plaats tussen remedial teachers en mentoren, maar de doorwerking van de remedial teaching in de klassensituatie is maar sporadisch.

Volgens Voerman en Schoots-Wilke (2001) is het belangrijk een stappenplan op te zetten om remedial teaching als zinvol onderdeel binnen de zorgstructuur van de school in te voeren. Dit stappenplan is terug te vinden in het document “De veranderende rol van de remedial teacher” (Voerman en Schoots-Wilke, 2001).

Zowel in de literatuur als in het beleidsplan begeleiding en zorg 2008-2012 van het Varendonck College is geen specifieke taakomschrijving te vinden van de remedial teacher. Hierdoor ontstaat een grijs gebied. Waar houdt de taak van de docent op en waar begint en eindigt de taak van de remedial teacher?

Op de website van de landelijke beroepsvereniging voor remedial teachers (www.lbrt.nl) worden zaken als een beroepsprofiel, gedragscode en de competenties van een remedial teacher beschreven. Deze documenten zeggen echter niets over de specifieke taakomschrijving van de remedial teacher. Het is een brede omschrijving van de competenties, gedragingen en kwaliteiten waaraan een remedial teacher zou moeten voldoen. Ook zegt de beschrijving niets over de rol die de remedial teacher speelt binnen het voortgezet onderwijs.

In het Koersplan Remedial Teaching van de landelijke beroepsvereniging voor remedial teaching worden de zeven competenties beschreven waar een remedial teacher aan zou moeten voldoen (Landelijke Beroepsvereniging Remedial Teaching, 2006). Deze competenties zijn: interpersoonlijke competentie, pedagogische competentie, vakinhoudelijke en didactische competentie, organisatorische competentie, competent in samenwerken in een team, competent in samenwerken met de omgeving en competent in reflectie en ontwikkeling.

2.5 Op weg naar passend onderwijs

2.5.1 Zorgplicht

Per 1 augustus 2012 wordt de zorgplicht ingevoerd. Dit houdt in dat scholen en schoolbesturen verplicht worden te zorgen voor een passende onderwijsplek en passend onderwijs voor alle leerlingen, waaronder ook leerlingen met een handicap, stoornis of ernstige ziekte (<http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>, 2010). Elke leerling moet hierbij onderwijs krijgen dat past bij zijn of haar talenten en/of beperkingen. Leerlingen kunnen extra hulp krijgen op een reguliere school (bijvoorbeeld leerlingen met een LGF indicatie, oftewel het “rugzakje”) of zij kunnen deelnemen aan het onderwijs op een school voor speciaal onderwijs.

2.5.2 Handelingsgericht werken in het kader van passend onderwijs

In het kader van passend onderwijs zal er steeds beter samengewerkt moeten worden tussen de verschillende partijen binnen het onderwijs. Handelingsgericht werken is hierbij een belangrijke methode (Pameijer & van Beukering, 2007). Constructief samenwerken is een van de uitgangspunten van handelingsgericht werken. Op het Varendonck College wordt al gewerkt volgens de stappen van het handelingsgericht werken: intake, strategie, onderzoek, indicering, advies en evaluatie.

Voordeel van het handelingsgericht werken is dat er naast de cyclus van intake, strategie, onderzoek, indicering, advies en evaluatie, vooral ook uitgegaan wordt van positieve aspecten: wat gaat er wel goed, waar is de leerling bijvoorbeeld wel goed in? Door ook de positieve aspecten te belichten in een handlingsplan vergroot je de kans op een succesvolle aanpak. In Pameijer & van Beukering (2007) worden geen mogelijke valkuilen beschreven bij deze aanpak. Een mogelijke valkuil vanuit de

praktijk is dat deze manier van werken tijdrovend is, zeker in het begin. Vaak wordt er vanuit problemen gedacht. Het is hierdoor moeilijk om ook de positieve aspecten van de betrokken partijen te blijven zien.

In de praktijk wordt er vaak over en tegen de leerlingen, de ouders, de docenten en de remedial teachers gesproken, terwijl we juist mét elkaar zouden moeten praten om tot een goede begeleiding te komen. Als remedial teacher heb je zowel de medewerking van de leerling, de ouders als die van de docent nodig. Alle betrokken partijen zijn ervaringsdeskundigen op hun gebied. Volgens Pameijer & van Beukering (2007) is de docent onderwijsprofessional. Hij kan een duidelijk beeld scheppen van de problematiek op school. De leerling kan helpen bij het opstellen van doelen die haalbaar zijn voor hem of haar. De ouders zijn de ervaringsdeskundigen, zij kennen hun kind het beste en weten hoe de leerling functioneert in uiteenlopende situaties. Het is belangrijk om de communicatie tussen de verschillende partijen transparant te houden, zo zorg je er als remedial teacher voor dat vanaf de intake de verwachtingen en doelstellingen voor alle betrokkenen helder zijn. Met dit onderzoek wil ik duidelijk krijgen in welke mate de communicatie op het Varendonck College tussen bovengenoemde partijen transparant is.

2.6 Internationalisering

In het kader van begeleiding van leerlingen met dyslexie was ik erg nieuwsgierig naar inzichten vanuit andere hoeken en mogelijk ook andere landen. Hiervoor ben ik op zoek gegaan naar literatuur over de begeleiding van leerlingen met dyslexie in het buitenland.

Voor leerlingen met dyslexie is het heel belangrijk dat docenten het probleem van de leerling herkennen en dat zij zich bewust zijn van de aard van de problemen van de leerling (Krzyżak, 2006). Dit bevordert de motivatie en de bereidheid tot leren van de leerling. Het is belangrijk dat de docenten het onderwijs zo inrichten dat het een veilige leeromgeving is. Om het onderwijs aan leerlingen met dyslexie te optimaliseren is het verstandig om bij het uitkiezen van een methode de leerlingen met dyslexie in gedachten te houden. Docenten kunnen aan de volgende zaken denken bij het uitkiezen van een methode: het boek moet gestructureerd en duidelijk zijn, een schematische lay-out hebben, een voldoende groot lettertype bevatten en een werkboek met veel oefeningen dat gekoppeld is aan het theorieboek.

Docenten hoeven in principe de inhoud van de les niet aan te passen aan de leerling met dyslexie. Ze moeten echter wel rekening houden met het werktempo en voldoende tijd besteden aan het herhalen van leerstof die de leerling al gehad heeft. Met betrekking tot de leeromgeving is het met name voor leerlingen met dyslexie belangrijk dat deze gestructureerd, geordend en voorspelbaar is. Door de leerlingen positief en met sympathie te benaderen worden zij meer gestimuleerd en zullen zij meer succeservaringen op doen en meer zelfvoldoening ervaren. De houding van de docent tegenover de leerling met dyslexie is dus essentieel voor de ontwikkeling van de leerling. Tenslotte kan de docent volgens Krzyzak (2006) ook nog verschillende didactische technieken toepassen bij het onderwijzen van leerlingen met dyslexie:

De Multi-sensory techniek: hierbij word leerstof zowel auditief, visueel, tactiel als kinetisch aangeboden. Deze gecombineerde aanpak zou leiden tot een vergemakkelijking van het onderwijs voor zowel de gewone leerling als de leerling met dyslexie. Op een college in Noord-Ierland is een begeleidingsprogramma geïntroduceerd gebaseerd op het “Jolly Phonics” pakket (Mccartney, 2008). Dit pakket is oorspronkelijk bedoeld voor het basisonderwijs en is ook gebaseerd op de Multi-sensory techniek.

Het opbouwen van vertrouwen is de tweede techniek genoemd door Krzyzak (2006). Hierbij wordt de leerling met dyslexie zich bewust van zijn sterkere en zwakkere kanten. De leerling leert dat hij misschien sterker is in bepaalde onderdelen dan de leerling zonder dyslexie. Om het vertrouwen van de leerling op te bouwen zou de leerling zowel binnen als buiten de school complimenten en opbouwende kritiek moeten krijgen.

Faciliteiten beschikbaar stellen voor leerlingen met dyslexie is ook een belangrijke techniek. De docent kan hierbij kiezen voor zaken als: het vooraan in de klas plaatsen van de leerling met dyslexie, meer tijd bij toetsen, het verlagen van de pedagogische vereisten en einddoelen waaraan de leerling moet voldoen. Vormen van audio-ondersteuning of digitale hulpmiddelen worden in dit artikel niet genoemd, deze zijn natuurlijk wel aan deze faciliteiten toe te voegen. Krzyzak (2006) schrijft dat er nog steeds veel docenten sceptisch zijn over de leerproblemen van leerlingen met dyslexie. Veel docenten wijten de problemen van deze leerlingen nog steeds aan luiheid, concentratieproblemen, slordigheid en verstrooidheid van de leerling.

Hoofdzaak is dat mede door de steeds beter beschikbare informatie docenten geïnformeerd worden over de problematiek van leerlingen met dyslexie en ze ondersteund worden in het rekening houden met deze leerling.

Hoofdstuk 3: Onderzoeksmethodologie

3.1 Keuze van onderzoeksvorm

Voor mijn onderzoek heb ik gekozen voor een survey onderzoek. Een survey is bedoeld om te achterhalen hoe mensen over een bepaald onderwerp denken, wat zij van een bepaald onderwerp vinden (Harinck, 2006). Dit leek mij de beste vorm van onderzoek, aangezien ik wil weten wat de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten MVT en de remedial teachers van de onderbouw van het Varendonck College afdeling VMBO vinden van de RT MVT in zijn huidige vorm.

3.2 Data verzameling

Ik ga mijn data verzamelen door het afnemen van vragenlijsten. Ik heb voor de bovengenoemde respondenten aangepaste vragenlijsten gemaakt. Deze vragenlijsten zijn te vinden in de bijlagen 1 t/m 4 achter in dit meesterstuk.

Voor de ontwikkeling van de vragenlijsten heb ik mij eerst verdiept in de Quickscan Dyslexie voor het voortgezet onderwijs. (Kleijnen, Klein, van der Meer-Arp, 2007). Mijn vragenlijsten zijn hierop gebaseerd en specifiek toegespitst op de situatie op het Varendonck College.

3.3 Respondenten

Van de 2132 leerlingen op het Varendonck College hebben 271 leerlingen dyslexie. Momenteel worden er nog 26 leerlingen doorgestuurd voor een dyslexieonderzoek. Met deze leerlingen komt het totaal van leerlingen met dyslexie op 286. Procentueel betekent dit dat op het Varendonck College 13,4% van de leerlingen dyslexie heeft.

Respondenten bij mijn onderzoek zijn de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten MVT en de remedial teachers van de onderbouw van het Varendonck College, afdeling VMBO.

De vragenlijsten worden aan de volgende respondenten voorlegd: De 25 brugklasleerlingen, 15 jongens en 10 meisjes, die dit jaar RT MVT hebben gevolgd. De ouders van deze 25 leerlingen krijgen ook een vragenlijst. Het was voor mij niet van belang of deze door vader, moeder of beide wordt ingevuld, hier wordt dus ook niet naar gevraagd in de vragenlijst. Tenslotte krijgen de 8 docenten MVT van de

onderbouw van het VMBO en de 8 remedial teachers van het Varendonck College een vragenlijst.

3.4 Triangulatie

Ik wil kijken hoe de verschillende subgroepen, de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten MVT en de remedial teachers, denken over het onderwerp van mijn onderzoek. Ik maak dus gebruik van triangulatie in de vorm van verschillende typen informanten (Harinck, 2006). Harinck (2006) geeft in “Basisprincipes Praktijkonderzoek” aan dat het belangrijk is om gebruik te maken van triangulatie om tot een volledig beeld te komen.

3.5 Wijze van data analyse

De vragenlijsten voor de leerlingen zijn door mij persoonlijk aan de leerlingen uitgereikt, zodat een mondelinge toelichting mogelijk was. De vragenlijsten voor de ouders heb ik met een geadresseerde retourenvelop naar de thuisadressen gestuurd. De docenten MVT en de remedial teachers hebben de vragenlijsten in hun postvakken op school gekregen. Ook heb ik hen een e-mail gestuurd met daarin uitleg over de vragenlijsten.

De vragenlijsten zijn uitgereikt en opgestuurd op maandag 12 april 2010, met het verzoek ze uiterlijk maandag 26 april 2010 aan mij te retourneren. Het retourneren kon middels de geadresseerde antwoordenvelop, mijn postvak of aan mij persoonlijk.

In mijn vragenlijsten staan zowel kwalitatieve als kwantitatieve vragen. Ik heb hiervoor gekozen omdat ik niet alleen wil weten of de respondenten bijvoorbeeld tevreden zijn over de wijze van communicatie maar ook of zij mogelijkheden tot verbetering zien als zij niet tevreden zijn of de reden waarom zij juist wel tevreden zijn. De analyse van de data zal dus zowel woordelijk als middels grafieken geschieden.

Hoofdstuk 4: Data analyse en resultaten

Voor dit onderzoek heb ik de volgende aantalen vragenlijsten uitgedeeld en retour gekregen:

Uitgedeelde vragenlijsten	Retour gekregen vragenlijsten	Procentueel
25 leerlingen	24 leerlingen hebben de vragenlijst ingevuld	96% van de bevroagde leerlingen heeft de vragenlijst ingevuld
25 ouders	18 ouders hebben de vragenlijst ingevuld	72% van de bevroagde ouders heeft de vragenlijst ingevuld
8 docenten moderne vreemde talen	5 docenten hebben de vragenlijst ingevuld	62,5% van de bevroagde docenten heeft de vragenlijst ingevuld
8 remedial teachers	5 remedial teachers hebben de vragenlijst ingevuld	62,5% van de bevroagde remedial teachers heeft de vragenlijst ingevuld

Tabel 1

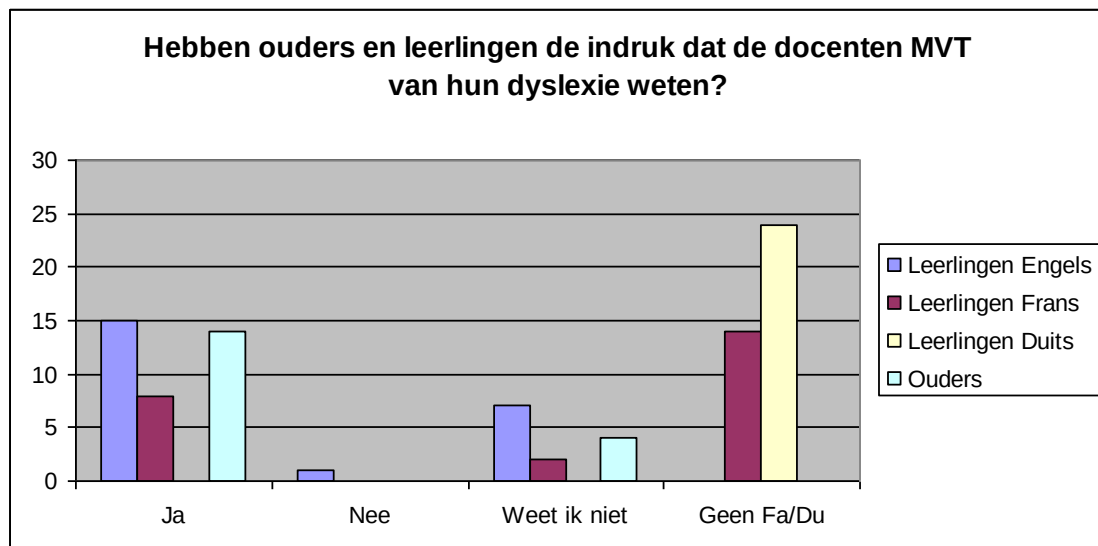
Iedere vragenlijst was specifiek toegespitst op de doelgroep. Sommige vragen waren hetzelfde en zijn samen in grafieken verwerkt. Enkele vragen waren echter ook specifiek per doelgroep. Deze zijn apart van elkaar verwerkt.

Allereerst bespreek ik de vragen die aan verschillende partijen zijn gesteld. In bijlage 5 vindt u een overzicht van alle vragen in grafieken uitgewerkt.

Bij verschillende vragen was er de mogelijkheid extra informatie in te vullen bijvoorbeeld over de redenen waarom men niet tevreden is over een bepaald onderdeel. Deze open antwoorden heb ik steeds geclusterd. De meest genoemde antwoorden staan onder de figuren vermeld. Een volledig overzicht is terug te vinden in bijlage 5.

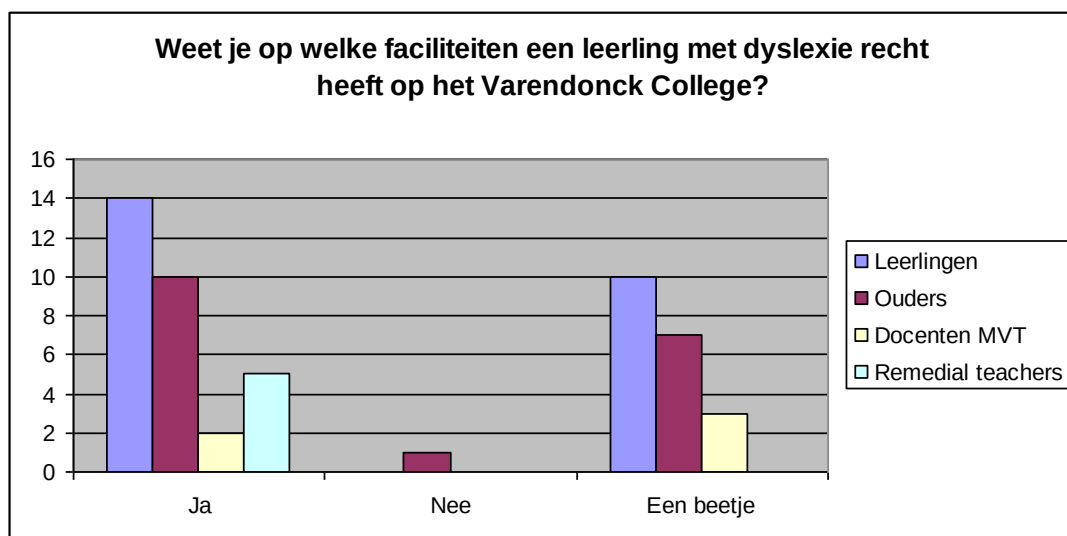
4.1 Resultaten van de vragenlijsten

In figuur 1 ziet u dat één leerling aangeeft het gevoel te hebben dat de docent Engels niet op de hoogte is van zijn/haar dyslexie. Het grootste gedeelte van de ouders en de leerlingen heeft het gevoel dat de docenten MVT op de hoogte zijn van de leerlingen met dyslexie.

Figuur 1: Hebben ouders en leerlingen de indruk dat de docenten MVT van hun dyslexie weten?

In figuur 2 is te zien dat een van de ouders niet op de hoogte is van de faciliteiten waarop een leerling met dyslexie recht heeft op het Varendonck College. 10 van de 24 leerlingen, 7 van de 18 ouders en 3 van de 5 docenten MVT weten gedeeltelijk waar leerlingen met dyslexie recht op hebben.

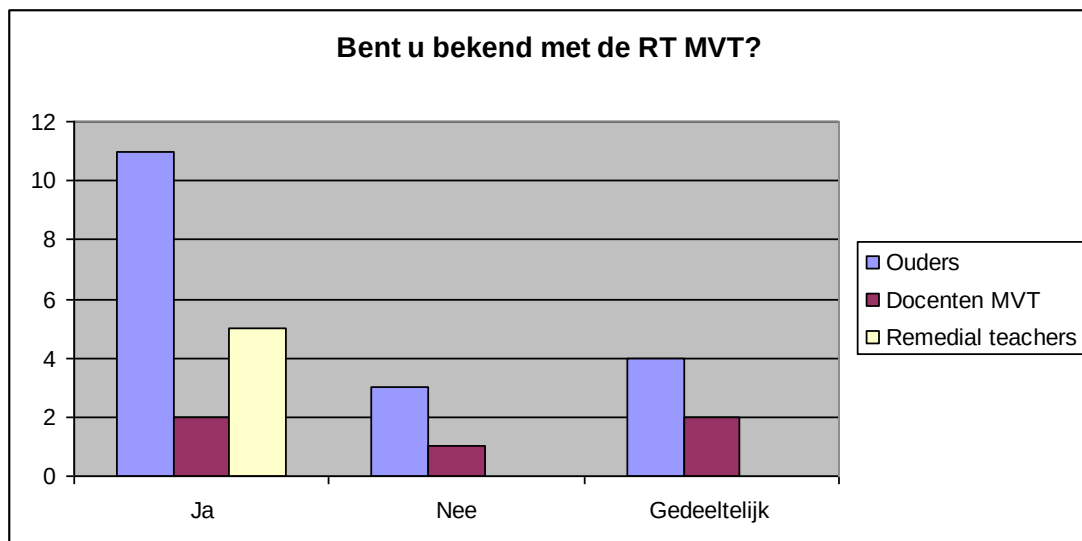

Figuur 2: Weet u/Weet je op welke faciliteiten een leerling met dyslexie recht heeft op het Varendonck College?

Genoemde faciliteiten waar een leerling met dyslexie recht op zou hebben op het Varendonck College:

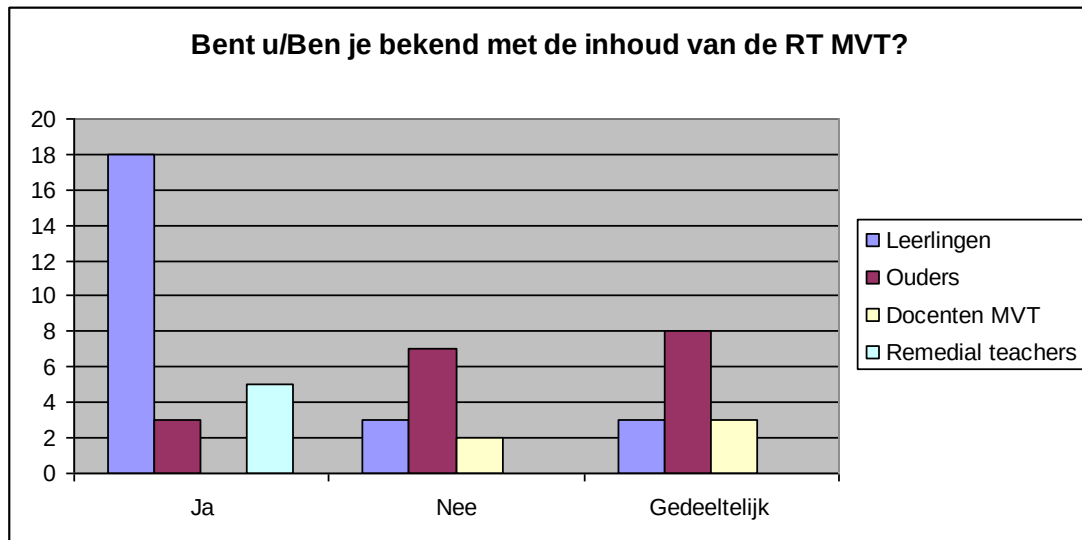
- 28 x: Vergrotingen
- 24 x: Verlengde tijd bij toetsen
- 17 x: Soepelere normen bij correctie
- 10 x: Spraakondersteuning
- 6 x: Compenserende toetsen (bijvoorbeeld mondeling)

In figuur 3 is te zien dat van de docenten 1 persoon van de 5 niet bekend is met de RT MVT. Van de ouders zijn 3 van de 18 ouders niet bekend met de RT MVT. 4 van de 18 ouders en 2 van de 5 docenten MVT is gedeeltelijk bekend met de RT MVT.

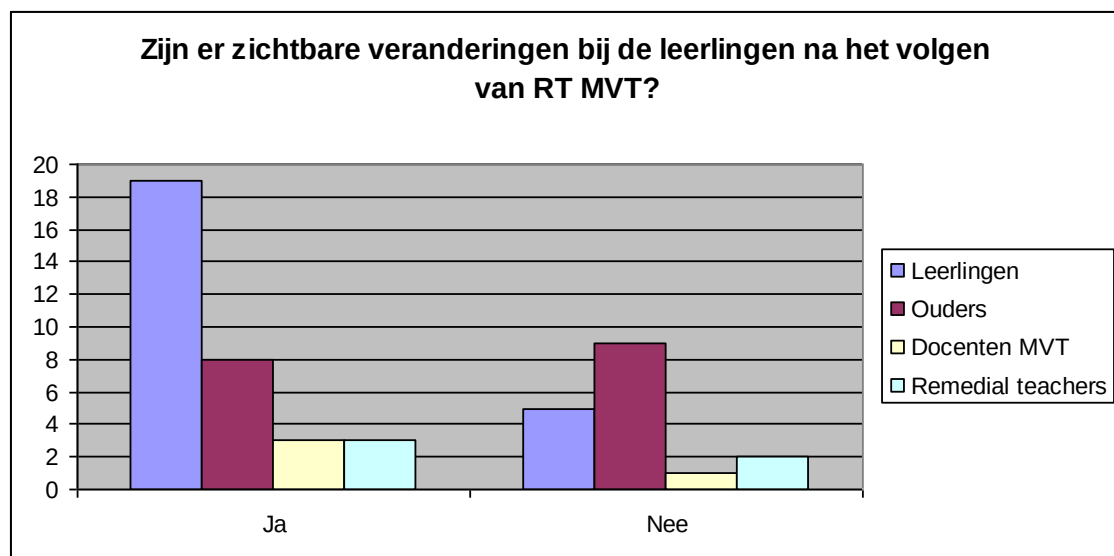
Figuur 3: Bent u bekend met de RT MVT?

Figuur 4 laat zien dat alle remedial teachers bekend zijn met de inhoud van de RT MVT. Van de leerlingen zijn dit er 18 van de 24. 3 leerlingen zijn niet bekend met de inhoud en 3 leerlingen zijn gedeeltelijk bekend met de inhoud. Van de ouders is het grootste gedeelte niet of gedeeltelijk bekend met de inhoud van de RT MVT. Van de docenten MVT is niemand helemaal bekend met de inhoud van de RT MVT.

Figuur 4: Bent u/Ben je bekend met de inhoud van de RT MVT?

De vraag in figuur 5 is niet beantwoord door 1 ouder en 1 docent. Van de 18 ouders zien 9 ouders zien geen veranderingen bij hun kinderen na het volgende van de RT MVT, 19 van de 24 leerlingen zien echter wel verschil.

Figuur 5: Zijn er zichtbare veranderingen bij de leerlingen na het volgen van de RT MVT?

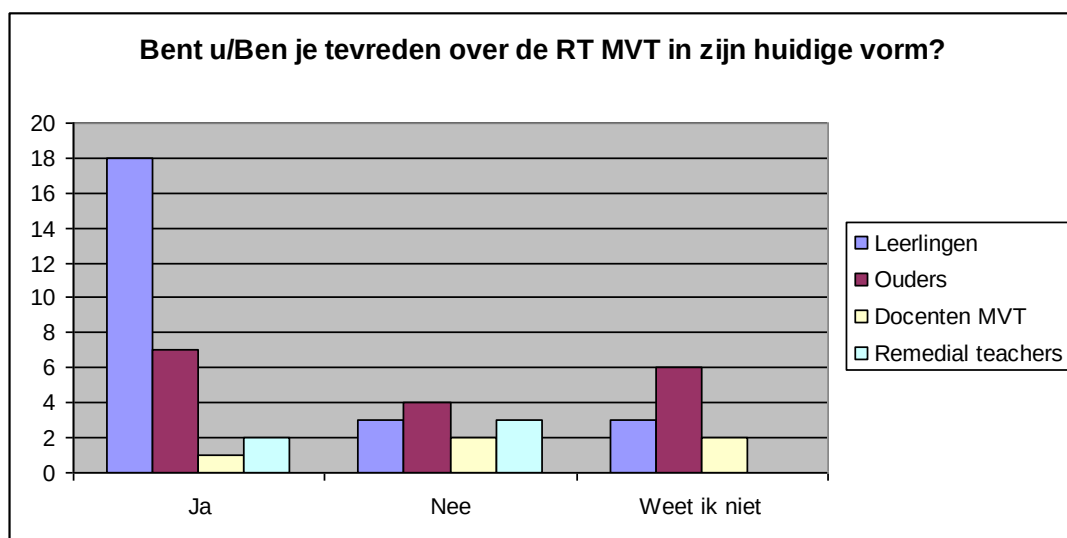
Benoemde zichtbare verschillen zijn:

- 8 x: Betere cijfers
- 7 x: Het leren gaat makkelijker
- 4 x: Het leren van woordjes gaat makkelijker
- 4 x: De leerling weet hoe hij/zij het leren kan aanpakken

Wanneer er werd aangegeven dat er geen zichtbare verschillen waren, werden de volgende redenen aangedragen:

- 3 x: De leerling maakt geen gebruik van de aangeboden leerstrategieën
- 3 x: De leerling merkt weinig tot geen verschil
- 2 x: Geen verschil in de rapport cijfers
- 2 x: Cijfers gaan (nog steeds) omlaag
- 2 x: Er is pas sinds kort bekend dat de leerling dyslexie heeft, dus geen vergelijkingsmateriaal
- 2 x: De ouders merken geen verschil en zijn niet op de hoogte van de RT MVT
- 2 x: De begeleiding is erg kort

Figuur 6 laat zien dat het merendeel van de leerlingen tevreden is over de RT in zijn huidige vorm, namelijk 18 van de 24 leerlingen. Van de remedial teachers zijn 3 van de 5 remedial teachers niet tevreden over de RT MVT. 4 ouders zijn niet tevreden en 6 ouders weten niet of ze tevreden zijn. 1 ouder heeft deze vraag niet ingevuld.

Figuur 6: Bent u/Ben je tevreden over de RT MVT in zijn huidige vorm?

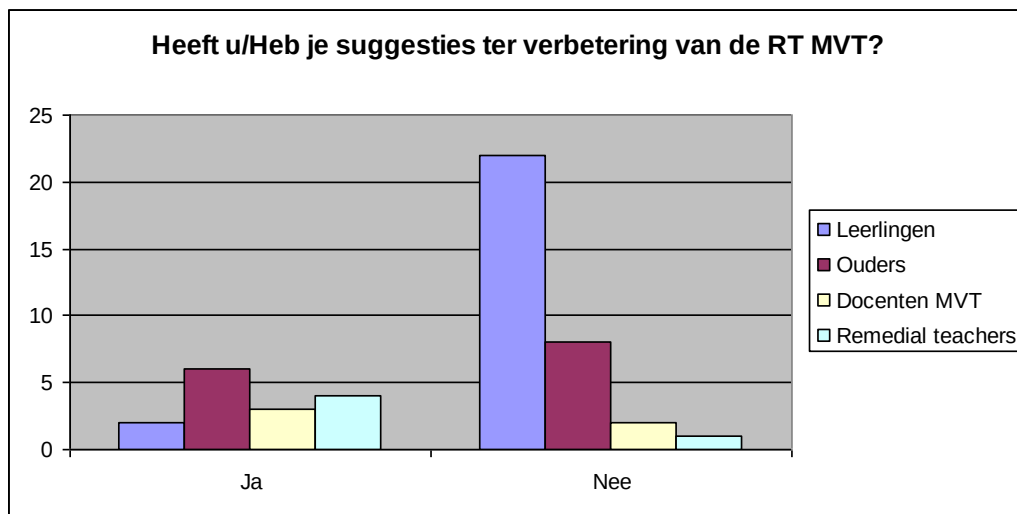
Redenen waarom men wel tevreden is:

- 6 x: De remedial teacher legde goed uit
- 4 x: De leerling heeft er van geleerd
- 3 x: De leerling vond de RT MVT leuk
- 3 x: De leerling weet meer manieren om woordjes te leren

Redenen waarom men niet tevreden is:

- 5 x: De begeleiding duurt te kort
- 2 x: De RT MVT is nog niet eenduidig genoeg omschreven

In figuur 7 is te zien wie er suggesties ter verbetering van de RT MVT hebben. 4 ouders hebben deze vraag niet ingevuld. Vanuit de leerlingen zijn er hoofdzakelijk geen suggesties ter verbetering.

Figuur 7: Heeft u/Heb je suggesties ter verbetering van de RT MVT?

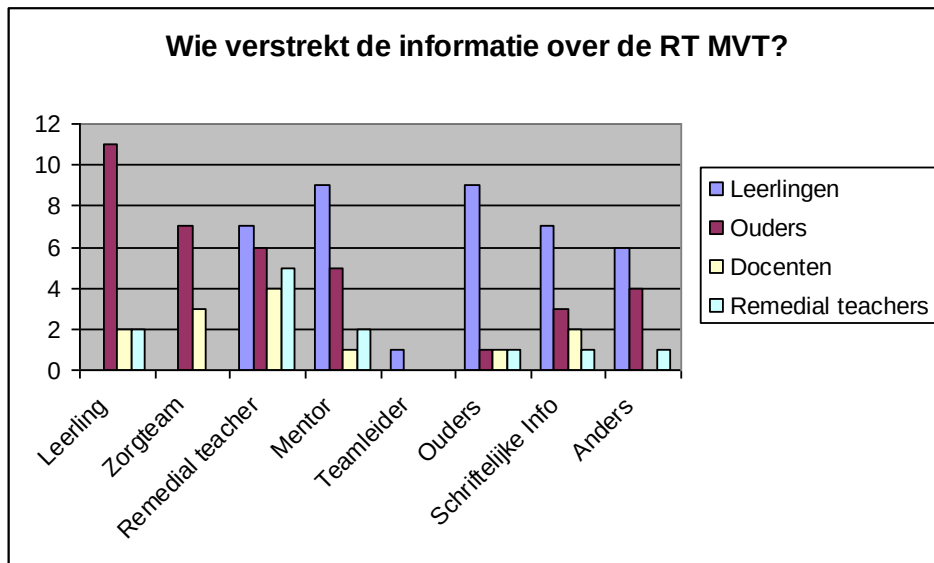
Suggesties ter verbetering:

- 2 x: Beter/handiger uitleggen
- 1 x: Meer contact tussen de ouders en de remedial teachers
- 1 x: Meer tips voor thuis, zodat ouders ook kunnen helpen
- 1 x: Langere structurele begeleiding, bijvoorbeeld 1 keer per 2 weken
- 1 x: Meer instructie voor de vakdocenten hoe om te gaan met leerlingen met dyslexie.
- 1 x: Een eenduidige werkwijze bij alle remedial teachers.

Redenen waarom er geen suggesties ter verbetering werden gedaan:

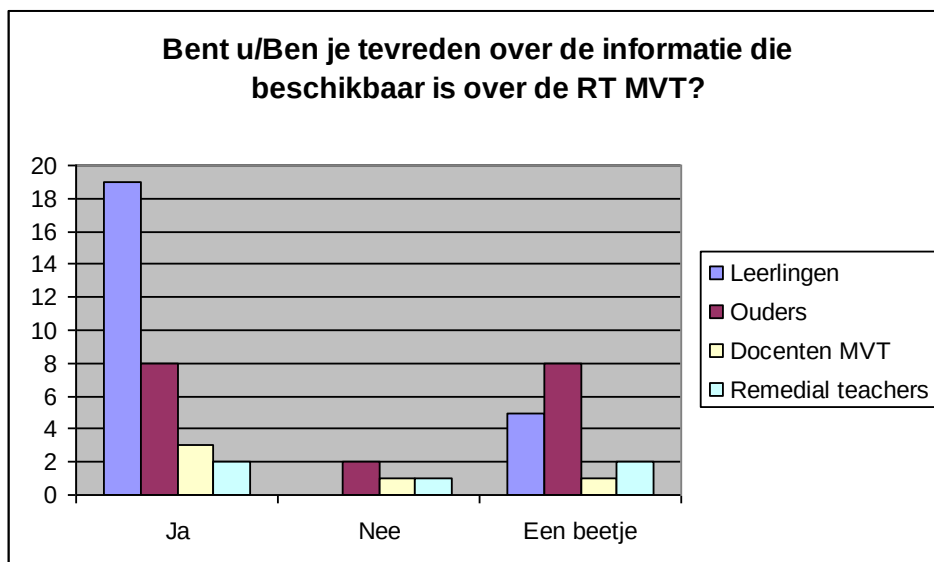
- 15 x: De leerling/ouder vind de RT MVT zo goed
- 8 x: De leerling/ouder weet niet hoe het anders/beter zou moeten
- 3 x: De leerling vond het duidelijk

In figuur 8 is te zien dat de informatie over de RT MVT door veel verschillen bronnen verstrekt blijkt te worden.

Figuur 8: Wie verstrekt de informatie over de RT MVT?

In figuur 9 is te zien dat het grootste gedeelte van de leerlingen tevreden is over de beschikbare informatie over de RT MVT. Van de 18 ouders zijn 8 ouders tevreden en 8 ouders een beetje tevreden, 2 ouders zijn helemaal niet tevreden. Onder de remedial teachers is een gelijksoortige verdeling te vinden. Van de docenten MVT zijn 3 van de 5 docenten tevreden over de beschikbare informatie.

Figuur 9: Bent u/Ben je tevreden over de informatie die beschikbaar is over de RT MVT?

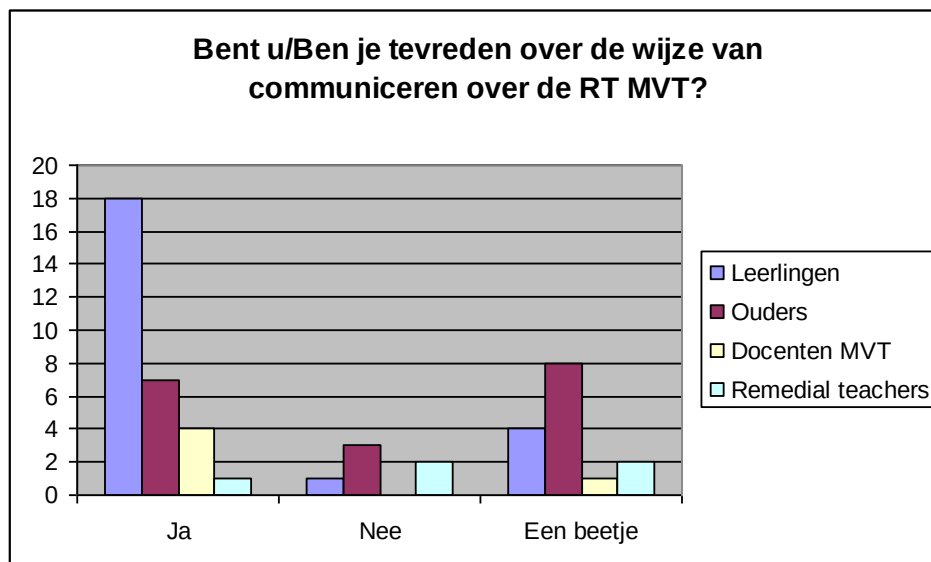
Redenen waarom men tevreden is over de beschikbare informatie over de RT MVT:

- 6 x: De informatie was leerzaam
- 5 x: De uitleg over de RT MVT was duidelijk
- 4 x: De uitleg aan het begin van het jaar was duidelijk

Redenen waarom men niet of gedeeltelijk tevreden is over de beschikbare informatie over de RT MVT:

- 2 x: Er moet meer/regelmatiger terugkoppeling zijn
- 2 x: De informatie was onvoldoende
- 1 x: Docenten en mentoren mogen meer ingelicht worden over de RT MVT, er is nog te veel onduidelijkheid
- 1 x: De informatie moet nog duidelijker beschreven worden in het mentor informatieboekje
- 1 x: Ik zou als ouder meer informatie willen over wat ik thuis kan doen
- 1 x: Het moet te veel vanuit de ouders komen (de vraag om informatie)

Figuur 10 laat zien dat van de leerlingen het grootste aantal tevreden is over de manier waarop er gecommuniceerd wordt over de RT MVT. Van de ouders zijn 8 van de 18 ouders een beetje tevreden, 7 tevreden en 3 niet tevreden. Van de remedial teachers is 1 van de 5 personen tevreden over de wijze van communiceren. Van de docenten MVT zijn 4 van de 5 personen tevreden over de wijze van communiceren.

Figuur 10: Bent u/Ben je tevreden over de wijze van communiceren over de RT MVT?

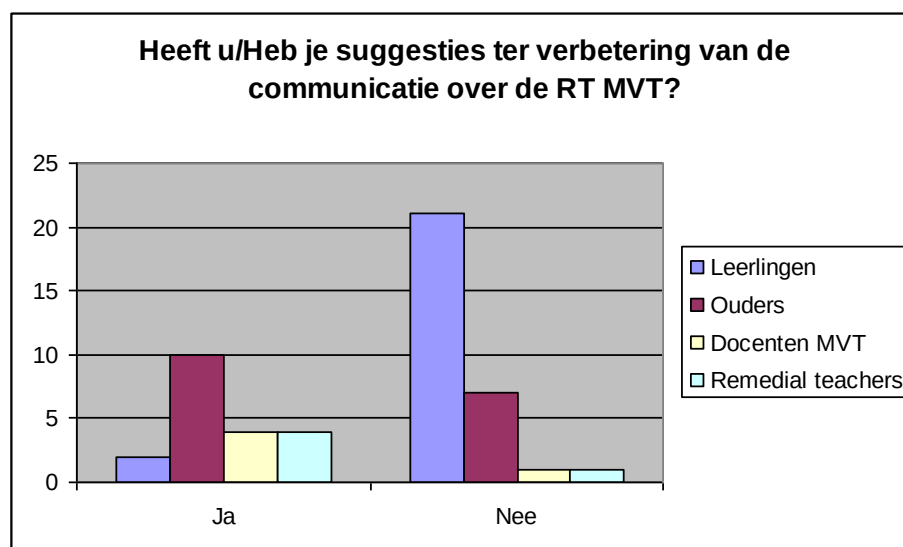
Redenen waarom men wel tevreden is over de wijze van communiceren over de RT MVT:

- 10 x: De informatie was duidelijk
- 1 x: School is bezig met een informatie boekje over RT voor de docenten, mentoren en teamleiders, dit is een goed initiatief
- 1 x: Je kunt altijd vragen stellen als dat nodig is
- 1 x: De informatie wordt steeds beter, er is steeds meer openheid en er zijn steeds meer mensen die je kunt benaderen voor informatie.

Redenen waarom men niet tevreden is over de wijze van communiceren over de RT MVT?

- 4 x: Er was onvoldoende informatie
- 2 x: Meer contact via de e-mail
- 1 x: Het initiatief mag meer bij de school liggen
- 1 x: Er is te weinig mogelijkheid voor inbreng van de leerlingen of de ouders
- 1 x: Het is onduidelijk bij wie je moet zijn voor informatie

Figuur 11 laat zien wie suggesties ter verbetering heeft van de communicatie over de RT MVT. Op deze vraag hebben 1 ouder en 1 leerling geen antwoord gegeven. 10 ouders hebben suggesties ter verbetering. 4 docenten MVT en 4 remedial teachers hebben suggesties ter verbetering. Van de leerlingen hebben 21 leerlingen geen suggesties ter verbetering.

Figuur 11: Heeft u/Heb je suggesties ter verbetering van de communicatie over de RT MVT?

In de suggesties ter verbetering werden ook suggesties gedaan die betrekking hebben op de inhoud van de RT MVT. Deze suggesties heb ik bij de inhoud vermeld en niet bij de communicatie.

Suggesties ter verbetering:

- 3 x: Een regelmatige informatie verstrekking
- 3 x: Informatief gesprek over de inhoud van de RT MVT voorafgaande aan de RT MVT
- 2 x: Tussentijdse evaluatiemomenten
- 2 x: Een eenduidig verhaal over de RT MVT
- 2 x: Voorlichting in de teams aan het begin van het schooljaar

Redenen waarom er geen suggesties ter verbetering werden gedaan:

- 15 x: Men is tevreden over de wijze van communiceren
- 4 x: De informatie was duidelijk
- 2 x: Er was voldoende informatie

Hoofdstuk 5: Conclusies

Doelstelling van mijn onderzoek was het beantwoorden van mijn onderzoeksvraag en de daarbij horende deelvragen. In dit hoofdstuk worden achtereenvolgens de deelvragen en de onderzoeksvraag beantwoord. Deze antwoorden zijn uit de resultaten van het survey gehaald. Tenslotte worden er concrete aanbevelingen gedaan die vanuit de onderzoeksvragen en de theorie voortkomen.

5.1 Beantwoorden van deelvragen

Bij de deelvragen heb ik mij beperkt tot de knelpunten en suggesties ter verbetering die mijn inziens het meeste van belang zijn en waar op het Varendonck College ook concreet aan gewerkt zou kunnen worden. Voor een overzicht van alle knelpunten en suggesties ter verbetering verwijs ik naar hoofdstuk 4 en bijlage 5.

Welke knelpunten worden ervaren betreffende de communicatie tussen de docenten moderne vreemde talen en de remedial teachers?

De informatie over de RT MVT wordt door veel verschillende partijen verstrekt. Er is dus blijkbaar geen duidelijk aanspreekpunt. Er vindt onvoldoende terugkoppeling over de RT MVT aan docenten MVT plaats. Deze terugkoppeling moet niet alleen aan het einde van de begeleiding plaats vinden, maar ook tussentijds. Er zit verder geen duidelijke lijn in de communicatie en informatie verstrekking. Dit is geen doorlopend proces en tenslotte vindt er onvoldoende onderlinge communicatie plaats. Het is jammer dat we nu geen gebruik maken van ieders specialisme. Alle betrokken partijen kunnen belangrijke informatie verstrekken voor het optimaliseren van de begeleiding van leerlingen met dyslexie. Iedereen is namelijk expert op zijn eigen gebied. (Pameijer & van Beukering, 2007)

Welke knelpunten worden ervaren, door docenten moderne vreemde talen en de remedial teachers, betreffende de inhoud van de RT MVT?

Van de docenten is niet iedereen bekend met de inhoud van de RT MVT. De remedial teachers vinden vooral dat er geen eenduidige inhoud is, er zit geen vaste lijn in de RT MVT en er zijn geen vaste lesmaterialen of informatie. Over het algemeen vindt men dat de RT MVT is erg kort is. Het zijn maar 8 lessen van 30 minuten.

Ik vind het opvallend dat geen enkele docent MVT helemaal bekend is met de inhoud van de RT MVT. Ze zijn niet of maar gedeeltelijk op de hoogte. Ook is een gedeelte van de docenten überhaupt niet bekend met de RT MVT. Mogelijk komt dit door een gebrek aan transparantie in de communicatie (Pameijer & van Beukering, 2007).

Welke aanbevelingen kunnen de docenten moderne vreemde talen en de remedial teachers doen met betrekking tot de RT MVT?

Docenten MVT en remedial teachers zouden graag, mits daar de middelen voor zijn, langere structurele begeleiding zien. Opfrislessen in de loop van het schooljaar zouden hier een goede start in zijn. Momenteel is er onvoldoende contact tussen de betrokken partijen. Dit mag intensiever. Door te kiezen voor een eenduidigere vorm van RT MVT met een werkboekje voor de leerlingen en tips voor in de klas en voor thuis wordt er meer structuur en houvast voor alle partijen gecreëerd. Ook slaan we bij de RT MVT eigenlijk 2 stappen over in het proces van woordjes leren volgens van Berkel (2006). Tijdens de RT MVT werken we aan consolideren, maar de stappen aanbieden en semantiseren worden daar overgeslagen. Verder zouden we ons bij de RT MVT meer kunnen richten op het ontwikkelen en versterken van schriftbeelden (van Berkel, Hoeks-Mentjens & Wiers, 2007). Dit kunnen we doen door meer gebruik te maken van audio-ondersteuning en herhaling van leerstof. Tenslotte mag er meer communicatie tussen de docenten MVT en de remedial teachers plaatsvinden over wat er gedaan kan worden in de les en over de inhoud van de RT MVT.

Welke mening hebben de leerlingen met dyslexie en ouders van deze leerlingen over de RT MVT?

Opvallend was dat de meeste leerlingen over het algemeen tevreden zijn over de RT MVT, terwijl ik tijdens het geven van de RT MVT vaak negatieve reacties kreeg van de leerlingen. De ouders staan iets kritischer tegenover de RT MVT.

De meningen van leerlingen en ouders variëren dus van zeer positief tot zeer negatief.

De opmerkingen die ik als meest belangrijk heb ervaren van de leerlingen met dyslexie en hun ouders heb ik hieronder samengevat. Een volledig overzicht is te vinden in bijlage 5.

Met name voor ouders wordt de duur van de begeleiding op het gebied van RT MVT als erg kort ervaren. Zowel voor veel ouders als leerlingen is het belang van de RT MVT niet duidelijk. Dit verminderd uiteraard ook de motivatie voor deze vorm van begeleiding bij de leerlingen en ouders. Ouders geven aan dat aan het begin van het schooljaar er veel aandacht voor de begeleiding van leerlingen met dyslexie is. Dit verwatert al snel. Ouders zijn niet, of niet voldoende op de hoogte van de inhoud van de RT MVT. Zij ervaren geen veranderingen bij hun zoon of dochter nadat zij de RT MVT hebben gevolgd. Ouders vinden dat er onvoldoende communicatie is tussen ouders en school. Het initiatief moet nu nog te veel bij ouders liggen. Zo zouden zij bijvoorbeeld graag tips willen over hoe zij hun zoon of dochter thuis kunnen begeleiden en ondersteunen. Ook hier gaat het dus weer om communicatie en samenwerking tussen de verschillende betrokken partijen. Ouders en leerlingen worden onvoldoende betrokken bij de stappen van het handelingsgericht werken (Pameijer & van Beukering, 2007) De leerlingen geven tenslotte aan dat de uitleg duidelijker mag en dat er goed gekeken moet worden naar het tijdstip van de RT MVT, zodat de RT MVT bijvoorbeeld niet tijdens een les van een MVT valt.

5.2 Beantwoorden van de onderzoeksvraag

Mijn onderzoeksvraag luidde als volgt:

Welke suggesties kunnen worden gedaan ter verbetering van RT MVT op het Varendonck College met betrekking tot leerlingen met dyslexie?

Uit dit onderzoek zijn een aantal suggesties ter verbetering naar voren gekomen. Opvallend was dat de leerlingen over het algemeen tevreden waren over de RT MVT. De ouders, de docenten MVT en de remedial teachers waren kritisch over de RT MVT.

In bijlage 5 worden alle suggesties ter verbetering van de RT MVT genoemd. Voor dit hoofdstuk heb ik mij beperkt tot de suggesties die mijns inziens het meeste van belang zijn en ook praktisch uitvoerbaar zijn. Deze suggesties onderbouw ik met de eerder beschreven theorie.

- Regelmatig contact tussen ouders en remedial teachers en tussen remedial teachers en docenten MVT. We kunnen van elkaar leren en elkaar helpen om de begeleiding van de leerlingen met dyslexie te optimaliseren. Volgens Pameijer & van Beukering (2007) is transparante communicatie van het

grootste belang, op die wijze zijn de verwachtingen en doelstellingen van alle partijen vanaf het begin helder.

- Vanuit de remedial teachers meer tips en instructie naar ouders en docenten MVT, zodat zowel de docenten als de ouders de leerlingen extra kunnen begeleiden.
- Meer structurele begeleiding. Als langere tijd intensieve begeleiding niet realiseerbaar is, dan een aantal keer per schooljaar een korte herhaling van de begeleiding. Een andere mogelijkheid is de begeleiding meer spreiden, door bijvoorbeeld 1 keer per 2 weken een begeleidingsbijeenkomst, in plaats van 1 keer per week. Krzyzak (2006) schrijft ook dat herhaling essentieel is voor het leren van leerlingen met dyslexie.
- Een meer eenduidige werkwijze door de remedial teachers, bijvoorbeeld door een werkboekje te realiseren waar leerlingen zowel in de RT MVT, de lessen MVT en thuis op terug kunnen vallen. Dit combineren met ICT en audio-ondersteuning. Hierdoor kunnen we meer naar een Multi-sensory techniek gaan. (Krzyzak, 2006) Door een aanpak waarbij verschillende zintuigen worden geprikkeld zou het leren makkelijker moeten verlopen voor leerlingen met dyslexie.
- De begeleiding meer terug naar de klas op begeleidingsniveau 1: adaptief onderwijs (de Krosse & Kleijnen, 2007). De remedial teachers kunnen de docenten MVT helpen met de begeleiding van leerlingen met dyslexie.
- De RT MVT niet beperken tot hoofdzakelijk het leren van woordjes. Lezen en leren van teksten en plannen en structureren van huiswerk zouden hier meer betrokken in mogen worden.
- Duidelijkheid over wie de informatieverstrekking doet op welke momenten en vaste aanspreekpunten.
- Meer initiatief vanuit de school m.b.t. het verstrekken van informatie over de RT MVT aan leerlingen met dyslexie, hun ouders en de docenten.

5.3 Concrete aanbevelingen

Naar aanleiding van de resultaten van mijn onderzoek wil ik graag een aantal aanbevelingen doen voor het team van remedial teachers op het Varendonck College.

Aan het begin van het schooljaar zou er een informatiebijeenkomst voor leerlingen met dyslexie en hun ouders moeten plaatsvinden waar de volgende onderwerpen in worden behandeld:

- Begeleiding van leerlingen met dyslexie op het Varendonck College

- RT MVT inhoudelijk
- Wat kunt u thuis doen?
- Aanspreekpunten voor vragen over dyslexie en RT
- Rechten en plichten van leerlingen met dyslexie

Momenteel wordt in de voorlichting naar ouders (leerlingen worden hier niet voor uitgenodigd) hoofdzakelijk gesproken over dyslexie en de dyslexiekaart in het algemeen. Er wordt te weinig inhoudelijk in gegaan op wat dit nou voor de leerling betekent en hoe alle betrokkenen kunnen bijdragen aan de begeleiding van leerlingen met dyslexie.

Ook zou er aan het begin van het schooljaar een informatiebijeenkomst voor docenten moeten zijn waar de volgende onderwerpen in worden behandeld:

- Begeleiding van leerlingen met dyslexie op het Varendonck College
- RT MVT inhoudelijk
- Wat kunt u in de klas doen?
- Aanspreekpunten voor vragen over dyslexie en RT
- Rechten en plichten van leerlingen met dyslexie

Op het moment wordt er wel een informatie bijeenkomst voor docenten gehouden, deze is echter niet verplicht. Veel docenten zijn hier dan ook niet bij aanwezig. Tijdens deze bijeenkomst ligt de nadruk nog te veel op dyslexie en de dyslexiekaart in het algemeen. De bijeenkomst zou veel praktischer van aard mogen zijn.

Door deze bijeenkomsten aan te passen werken de remedial teachers aan hun competenties op het gebied van samenwerken binnen een team, samenwerken met de omgeving en het meer competent worden in reflectie en ontwikkeling (Landelijke Beroepsvereniging Remedial Teaching, 2006).

Wanneer de rechten en de plichten van leerlingen met dyslexie aan de orde komen in deze bijeenkomsten kan er gekeken worden naar de faciliteiten voor leerlingen met dyslexie die Krzyzak (2006) behandelt in het artikel "Dyslexia in the language classroom: Practical guidelines for teachers".

Tenslotte is het belangrijk dat er afspraken gemaakt worden door de remedial teachers onderling. Pameijer en van Beukering (2007) geven aan dat er te weinig

met elkaar samengewerkt wordt. Dit terwijl dit essentieel is voor een goed begeleidingstraject. De afspraken zouden betrekking moeten hebben op een aantal zaken:

In de communicatie naar leerlingen met dyslexie, hun ouders en de docenten MVT moet er meer regelmatig contact zijn en moeten er afspraken worden gemaakt over de wijze van communiceren.

Daarnaast moeten de aanspreekpunten duidelijker zijn. Wie is waar verantwoordelijk voor en dit ook terugkoppelen aan leerlingen, ouders en docenten.

Er moet kritisch gekeken worden naar de inhoud van de RT MVT. Deze aanpassen en hier passende materialen bij maken. Bijvoorbeeld een werkboekje voor de leerlingen en een informatie overzicht of boekje met tips voor de ouders en de docenten. Hiervoor kunnen de remedial teachers gebruik maken van de tips op de website www.dyslexie-en-vt.eu waar naar verwezen wordt door van Berkel, Hoeks-Mentjens en Wiers (2007).

Kritisch kijken naar de planning van de RT MVT. Mogelijkheden bekijken voor de duur van de RT MVT, de intensiteit van de RT MVT en de verdeling van de RT MVT over het schooljaar. Ook hierbij kan gekeken worden naar de stappen van handelingsgericht werken (Pameijer & van Beukering, 2007).

Uit mijn onderzoek is duidelijk naar voren gekomen dat veel problemen voort komen uit een gebrek aan informatie en communicatie of een verkeerde manier van communiceren. Hieraan werken is dan ook essentieel in mijn aanbevelingen.

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden onder een beperkt aantal respondenten. Zo is er bijvoorbeeld niet gekeken naar leerlingen van de afdeling HAVO/VWO en ook niet naar leerlingen uit andere leerjaren dan de brugklas. Voor uitgebreidere resultaten en een schoolbreed overzicht zou dit een vervolgstap zijn.

Om meer inzicht te krijgen in de mogelijkheden op begeleiding op het gebied van RT MVT zou een regionaal of misschien zelf landelijk onderzoek een goede doorstart zijn. Sommige scholen zijn hierin verder dan anderen. We zouden hierin veel van elkaar kunnen leren.

Hoofdstuk 6: Evaluatie onderzoek

Onderzoeksmethode en –instrumenten

Het survey onderzoek is een bijzonder geschikte methode gebleken voor mijn onderzoek. Ik heb veel informatie kunnen verkrijgen middels de vragenlijsten. Ook ben ik blij dat ik gekozen heb voor een combinatie van gesloten en open vragen. Vooral de opmerkingen bij de open vragen hebben mij erg geholpen in het formuleren van mijn conclusie en de aanbevelingen ter verbetering.

Resultaten en verwachtingen

De resultaten waren gedeeltelijk volgens verwachting. Ik ben blij met de vele reacties en suggesties op de open vragen. De mate van respons van mijn collega's viel tegen: het was moeilijk om het benodigde aantal ingevulde vragenlijsten terug te krijgen. Van de leerlingen had ik het ruim voor de gestelde inleverdatum van 24 van de 25 leerlingen terug. Ook 18 ouders hebben voor de gestelde inleverdatum de vragenlijst retour gestuurd. Hun snelle reactie en uitvoerige aanvulling geeft aan dat zowel ouders als leerlingen veel belang hechten aan het onderwerp en dat leraren zich in een aantal gevallen mogelijk onvoldoende bewust zijn van deze zorg en betrokkenheid. De resultaten die het onderzoek heeft opgeleverd zijn zeker zaken waar wij als RT team op het Varendonck College mee vooruit kunnen. We kunnen er veel van leren en de aanbevelingen gebruiken om de begeleiding te verbeteren.

Reacties op het onderzoek

Met name van ouders kreeg ik veel positieve reactie. Zij vonden het prettig dat er naar hun mening werd gevraagd en hebben de vragenlijsten over het algemeen serieus en uitgebreid ingevuld. Mijn uiteindelijke meesterstuk heb ik aan diverse mensen, binnen en buiten school, laten lezen. Ook hier waren de reacties positief. Het is een helder document geworden met concrete aanbevelingen en dat was uiteindelijk ook mijn doelstelling. Na het afronden van dit meesterstuk ga ik mijn bevindingen presenteren aan mijn collega remedial teachers en wil ik ook de directie een exemplaar van mijn meesterstuk aanbieden.

Ervaringen bij het schrijven van het onderzoeksverslag

Met name in het begin had ik erg veel moeite met het schrijven van het onderzoeksverslag. Ik had me breed georiënteerd en wist niet goed hoe te beginnen. Eenmaal gestart verliep het proces steeds vlotter en kon ik met meer plezier aan mijn meesterstuk werken. Nog niet eerder had ik een onderzoek gedaan, laat staan een meesterstuk geschreven. Het is dan ook een zeer leerzame ervaring geweest voor mij als persoon en als professional.

Sterke punten en aandachtspunten

Mijn aanpak en planning waren gestructureerd en helder. Hierdoor ben ik nooit in tijdnood gekomen. Mijn onderzoek heeft een bron van informatie beschikbaar gekregen waar wij als RT team direct mee aan de slag kunnen. Het onderzoek was echter wel kleinschalig en niet representatief voor remedial teaching op het VMBO in het algemeen. Een vervolg onderzoek zou hierin een logisch vervolg kunnen zijn. Over de vragenlijsten en reacties hierop ben ik zeer tevreden. Een vraag die ik achteraf heb gemist, met name bij de ouders van de leerlingen met dyslexie, is of zij met hun vragen betreffende dyslexie en RT bij iemand terecht konden en zo ja bij wie. En als zij bij niemand terecht konden, bij wie ze graag terecht zouden willen kunnen. Als ik het allemaal nogmaals had moeten doen, was mijn algemene aanpak dezelfde geweest.

Nawoord

In plaats van een nawoord wil ik in deze kiezen voor een dankwoord.

Zonder de volgende personen waren mijn onderzoek en dit meesterstuk niet mogelijk geweest:

- Het Varendonck College, voor de kans tot het volgen van deze studie en de ruimte voor het uitvoeren van mijn onderzoek.
- De leerlingen met dyslexie in de brugklas van de afdeling VMBO van het Varendonck College en hun ouders voor het invullen van de vragenlijsten.
- Docenten MVT van de onderbouw van de afdeling VMBO van het Varendonck College en mijn collega-remedial teachers voor het invullen van de vragenlijsten.
- Mijn begeleidster Aïcha Ajhnejh, voor alle hulp, tips en kritische voetnoten.
- Mijn familie en vrienden voor hun motiverende woorden, tips en kritische blik.

Literatuurlijst

Van Berkel, Ans & Hoeks-Mentjens, Rinie & Wiers, Evelyn (2007). Begeleiding van dyslectische leerlingen bij het leren van een vreemde taal, Levende Talen Magazine 2007, No. 7.

Brunia, Wilma (2007). Toename aantal leerlingen met dyslexieverklaring in het voortgezet onderwijs. Tijdschrift voor Remedial Teaching.

Harinck, Frits (2006). Basisprincipes praktijkonderzoek, Antwerpen-Apeldoorn, Garant.

Henneman, Koos & Kleijnen, Ria & Anneke Smits (2004). Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs.

de Krosse, Hedwig & Kleijnen, Ria (2007). Dyslectische leerlingen en de talen, mogelijkheden voor begeleiding, Nijmegen, Masterplan dyslexie.

Kleijen, Ria & Klein, Berber & van der Meer-Arp, Karin (2007). Quickscan Dyslexie voor het voortgezet onderzoek, gebaseerd op Organisatorisch zorgcontinuüm VO.

Krzyżak, Anna (2006). Dyslexia in the language classroom: Practical guidelines for teachers, The Internet TESL Journal, Vol. XII, No. 1.

Mccartney, Stephen (2008). Learning support in further education, www.dyslexie-parent.com.

Pameijer, Noëlle & Beukering, Tanja van (2007). Handelingsgericht werken: een handreiking voor de interne begeleider, Leuven, Acco.

Voerman, Lia & Schoots-Wilko, Heleen (2001). De organisatie van remedial teaching in het voortgezet onderwijs, De veranderende rol van de remedial teacher.

Landelijke beroepsvereniging Remedial teaching (2006). Koersplan Remedial Teaching.

Passend onderwijs (2010). <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs>.

Bijlagen

- Bijlage 1 vragenlijst voor de leerlingen
- Bijlage 2 vragenlijst voor de ouders
- Bijlage 3 vragenlijst voor de docenten moderne vreemde talen
- Bijlage 4 vragenlijst voor de remedial teachers
- Bijlage 5 grafieken met uitwerkingen van de vragenlijsten

Bijlage 1: Vragenlijst voor de leerlingen

Vragenlijst: remedial teaching, omgaan met moderne vreemde talen

Ik volg op dit moment de opleiding tot remedial teacher. Voor mijn afstuderen moet ik een onderzoek doen. Ik wil graag onderzoek doen naar de RT MVT.

Omdat jij in het afgelopen jaar de RT MVT hebt gevolgd (Bij Mevr. Weenink, Mevr Elkhayati of bij mij) wil ik graag weten wat je ervaringen hiermee zijn.

Ik zou het fijn vinden als je jouw naam invult, je naam komt verder niet in mijn verslag te staan.

Naam:.....

Ik wil je vragen om deze vragenlijst uiterlijk maandag 26 april bij mij in te leveren. Je mag de vragenlijst aan mij persoonlijk geven, of in mijn postvakje laten leggen.

Dank je wel voor je tijd en je hulp.

Sanne Verstappen-van Bussel

Als je nog vragen hebt kun je die direct aan mij stellen, of je mag me een mailtje sturen:
s.v.bussel@varendonck.nl

Dyslexie in de klas

1. Heb je de indruk dat de docenten moderne vreemde talen weten dat je dyslexie hebt?

Docent Engels:

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet

Docent Frans:

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet
- d. Ik heb geen Frans

Docent Duits:

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet
- d. Ik heb geen Duits

2. Is er iemand met wie je kan praten als je ergens mee vast loopt door je dyslexie?

- a. Ja, namelijk.....
- b. Nee
- c. Weet ik niet

3. Weet jij waar je recht op hebt omdat je dyslexie hebt?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Een beetje

Zo ja, kun je hier voorbeelden van geven:

.....

Van welke dingen maak jij zelf gebruik?

.....

.....

4. Welke problemen heb jij door je dyslexie bij de moderne vreemde talen?

Engels:

.....

.....

Frans:

.....

.....

Duits:

.....

.....

Remedial teaching: Omgaan met moderne vreemde talen, de inhoud van de lessen

5. Weet je nog wat je gedaan hebt in de lessen RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Een beetje

Zo ja, kun je een paar dingen noemen:

.....

.....

6. Zijn er dingen voor je verandert nadat je de RT MVT hebt gevolgd? Denk bijvoorbeeld aan: je cijfers, je concentratie, gaat het leren beter of juist slechter. Schrijf dit per moderne vreemde taal op die je hebt. (Engels, Duits en Frans)

- a. Ja, namelijk

.....

.....

- b. Nee, omdat.....

.....

.....

7. Ben je tevreden over de RT MVT zoals die aan jou gegeven is?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet

Waarom ben je hier wel of niet tevreden over:

.....

.....

8. Heb je ideeën over hoe we de RT MVT kunnen verbeteren?

- a. Ja, namelijk
-
-
-
- b. Nee, omdat.....
-
-
-

Informatie en communicatie betreffende remedial teaching: omgaan met moderne vreemde talen

9. Van wie heb je informatie gekregen over de RT MVT? (je mag meerdere antwoorden omcirkelen)

- a. Via het zorgteam
- b. Via de remedial teacher
- c. Via de mentor
- d. Via de teamleider
- e. Via je ouders
- f. Via schriftelijke informatie (bijvoorbeeld een brief)
- g. Anders, namelijk.....

10. Vind je de informatie die je hebt gekregen over de RT MVT goed?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Een beetje

Waarom vind je deze informatie wel of niet goed:

.....

.....

11. Vind je de manier waarop je de informatie over de RT MVT hebt gekregen goed?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Een beetje

Waarom vind je dit wel of niet goed:

.....

.....

12. Heb je ideeën over hoe we informatie en de manier waarop we de informatie geven over de RT MVT kunnen verbeteren?

- a. Ja, namelijk
.....
.....
.....
- b. Nee, omdat.....
.....
.....
.....

Bijlage 2: Vragenlijst voor de ouders

Vragenlijst: remedial teaching, omgaan met moderne vreemde talen

Beste ouder(s)/verzorger(s),

In het kader van mijn afstuderen aan de Fontys (Master special educational needs, remedial teaching voortgezet onderwijs) verricht ik onderzoek naar de knelpunten die worden ervaren betreffende de begeleiding van leerlingen met dyslexie op het gebied van moderne vreemde talen. Ook wil ik onderzoeken of er suggesties ter verbetering kunnen worden gedaan. Op school wordt deze vorm van remedial teaching, RT omgaan met moderne vreemde talen, genoemd. In de vragenlijst verwijs ik hier naar middels RT MVT.

Om tot een goed onderbouwde conclusie te komen is het noodzakelijk om alle betrokken partijen te bevragen: de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten moderne vreemde talen en de remedial teachers.

Graag wil ik u daarom vragen deze vragenlijst in te vullen. Het beantwoorden zal ongeveer 15 minuten in beslag nemen.

Ik wil u vragen de ingevulde vragenlijst uiterlijk maandag 26 april aan mij te retourneren. Er is een geadresseerde envelop toegevoegd om de vragenlijst te retourneren. U mag de vragenlijst natuurlijk ook aan uw zoon of dochter retour geven.

Hartelijk dank voor uw tijd en hulp.

Sanne Verstappen-van Bussel

Voor vragen/opmerkingen: s.v.bussel@varendonck.nl

Dyslexie in de klas

1. Weet u of de docenten moderne vreemde talen op de hoogte zijn van de dyslexie van uw zoon of dochter?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet

2. Weet u op welke faciliteiten een leerling met dyslexie recht heeft op het Varendonck College?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Zo ja, kunt u er enkele beschrijven.....
.....
.....

Remedial teaching: Omgaan met moderne vreemde talen

3. Bent u bekend met de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Remedial teaching: Omgaan met moderne vreemde talen, inhoudelijk

4. Bent u bekend met de inhoud van de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Zo ja, kunt u de inhoud kort beschrijven:

.....

.....

.....

.....

5. Ziet u veranderingen in de werkhouding, motivatie en/of de punten van uw kind met dyslexie na dat hij/zij de RT MVT heeft gevolgd?

- a. Ja, namelijk.....
-
-
- b. Nee, omdat.....
-
-

6. Bent u tevreden over de RT MVT in zijn huidige vorm?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet

Waarom wel/niet:.....

.....

.....

7. Heeft u suggesties ter verbetering van de inhoud van de RT MVT?

- a. Ja, namelijk.....
-
-
- b. Nee, omdat.....
-
-

Informatie en communicatie betreffende remedial teaching: omgaan met moderne vreemde talen

8. Van wie heeft u informatie ontvangen over de RT MVT? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. Uw zoon of dochter
- b. Via het zorgteam
- c. Via de remedial teacher
- d. Via de mentor
- e. Via de teamleider
- f. Via ouders
- g. Via schriftelijke informatie (onderwijskundig rapport, e-mail, etc)
- h. Anders, namelijk.....

9. Bent u tevreden over de informatie die beschikbaar is over de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Waarom wel/niet:.....
.....
.....

10. Bent u tevreden over de wijze van communiceren over de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Waarom wel/niet:.....
.....
.....

11. Heeft u suggesties ter verbetering van de communicatie betreffende de RT MVT?

- a. Ja, namelijk.....
.....
.....
- b. Nee, omdat.....
.....
.....

Bijlage 3: Vragenlijst voor de docenten moderne vreemde talen

Vragenlijst: remedial teaching, omgaan met moderne vreemde talen

Beste Collega,

In het kader van mijn afstuderen aan de Fontys (Master special educational needs, remedial teaching voortgezet onderwijs) verricht ik onderzoek naar de knelpunten die worden ervaren betreffende de begeleiding van leerlingen met dyslexie op het gebied van moderne vreemde talen. Ook wil ik onderzoeken of er suggesties ter verbetering kunnen worden gedaan. Op school wordt deze vorm van remedial teaching, RT omgaan met moderne vreemde talen genoemd. In de vragenlijst verwijs ik hier naar middels RT MVT.

Om tot een goed onderbouwde conclusie te komen is het noodzakelijk om alle betrokken partijen te bevragen: de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten moderne vreemde talen en de remedial teachers.

Graag wil ik u daarom vragen deze vragenlijst in te vullen. Het beantwoorden zal ongeveer 15 minuten in beslag nemen.

Ik wil u vragen de ingevulde vragenlijst uiterlijk maandag 26 april aan mij te retourneren, dit kan via mij persoonlijk of middels mijn postvakje.

De resultaten van deze vragenlijsten worden volledig anoniem verwerkt.

Hartelijk dank voor uw tijd en hulp.

Sanne Verstappen-van Bussel

Voor vragen/opmerkingen: s.v.bussel@varendonck.nl

Dyslexie in de klas

- 1. Welk vak geeft u?**
- 2. Heeft u leerlingen met dyslexie in uw klassen?**
 - a. Ja, namelijk (aantal invullen)
 - b. Nee
 - c. Weet ik niet
- 3. Hoe weet u welke leerlingen dyslexie hebben? (meerdere antwoorden mogelijk)**
 - a. De leerling vertelt het zelf of laat de dyslexiekaart zien
 - b. Via het zorgteam
 - c. Via de remedial teacher
 - d. Via de mentor
 - e. Via de teamleider
 - f. Via ouders
 - g. Via schriftelijke informatie (onderwijskundig rapport, e-mail, etc)
 - h. Via het lezen van het handelingsplan en de evaluatie van RT
 - i. Anders, namelijk.....

4. Weet u op welke faciliteiten een leerling met dyslexie recht heeft?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Zo ja, kunt u er een aantal noemen:

.....

.....

5. Welke problemen kan een leerling met dyslexie hebben met (onderdelen) van uw vak?

- ☐
-
- ☐
-
- ☐
-

Remedial teaching: Omgaan met moderne vreemde talen

6. Bent u bekend met de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Remedial teaching: Omgaan met moderne vreemde talen, inhoudelijk

7. Bent u bekend met de inhoud van de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Zo ja, kunt u de inhoud kort beschrijven:

.....

.....

.....

.....

8. Ziet u veranderingen in de werkhouding, motivatie en/of de punten van de leerlingen met dyslexie na dat zij de RT MVT hebben gevolgd?

- a. Ja, namelijk.....
-
-
- b. Nee, omdat.....
-
-

9. Bent u tevreden over de RT MVT in zijn huidige vorm?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet

Waarom wel/niet:.....
.....
.....

10. Heeft u suggesties ter verbetering van de inhoud van de RT MVT?

- a. Ja, namelijk.....
.....
- b. Nee, omdat.....
.....
.....

Informatie en communicatie betreffende remedial teaching: omgaan met moderne vreemde talen

11. Van wie heeft u informatie ontvangen over de RT MVT? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. De leerling vertelt hier zelf over of laat zijn/haar dyslexiekaart zien
- b. Via het zorgteam
- c. Via de remedial teacher
- d. Via de mentor
- e. Via de teamleider
- f. Via ouders
- g. Via schriftelijke informatie (onderwijskundig rapport, e-mail, etc)
- h. Anders, namelijk.....

12. Bent u tevreden over de informatie die beschikbaar is over de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Waarom wel/niet:.....
.....
.....

13. Bent u tevreden over de wijze van communiceren over de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Waarom wel/niet:.....
.....
.....

14. Heeft u suggesties ter verbetering van de communicatie betreffende de remedial teaching: omgaan met moderne vreemde talen?

- a. Ja, namelijk.....
.....
.....
- b. Nee, omdat.....
.....
.....

Bijlage 4: Vragenlijst voor de remedial teachers

Vragenlijst: remedial teaching, omgaan met moderne vreemde talen

Beste Collega,

In het kader van mijn afstuderen aan de Fontys (Master special educational needs, remedial teaching voortgezet onderwijs) verricht ik onderzoek naar de knelpunten die worden ervaren betreffende de begeleiding van leerlingen met dyslexie op het gebied van moderne vreemde talen. Ook wil ik onderzoeken of er suggesties ter verbetering kunnen worden gedaan. Op school wordt deze vorm van remedial teaching, RT omgaan met moderne vreemde talen genoemd. In de vragenlijst verwijs ik hier naar middels RT MVT.

Om tot een goed onderbouwde conclusie te komen is het noodzakelijk om alle betrokken partijen te bevragen: de leerlingen met dyslexie, de ouders van deze leerlingen, de docenten moderne vreemde talen en de remedial teachers.

Graag wil ik u daarom vragen deze vragenlijst in te vullen. Het beantwoorden zal ongeveer 15 minuten in beslag nemen.

Ik wil u vragen de ingevulde vragenlijst uiterlijk maandag 26 april aan mij te retourneren, dit kan via mij persoonlijk of middels mijn postvakje.

De resultaten van deze vragenlijsten worden volledig anoniem verwerkt.

Hartelijk dank voor uw tijd en hulp.

Sanne Verstappen-van Bussel

Voor vragen/opmerkingen: s.v.bussel@varendonck.nl

Dyslexie in de klas

1. Hoe weten de docenten moderne vreemde talen welke leerlingen dyslexie hebben? (meerdere antwoorden mogelijk)

- c. De leerling vertelt het zelf of laat de dyslexiekaart zien
- d. Via het zorgteam
- e. Via de remedial teacher
- f. Via de mentor
- g. Via de teamleider
- h. Via ouders
- i. Via schriftelijke informatie (onderwijskundig rapport, e-mail, etc)
- j. Via het lezen van het handelingsplan en de evaluatie
- k. Anders, namelijk.....

2. Weet u op welke faciliteiten een leerling met dyslexie recht heeft?

- a. Ja
- b. Nee

c. Gedeeltelijk

Zo ja, kunt u er een aantal noemen:.....

.....

.....

3. Welke problemen kan een leerling met dyslexie hebben met (onderdelen) van de moderne vreemde talen?

☐

.....

☐

.....

☐

.....

☐

.....

Remedial teaching: Omgaan met moderne vreemde talen

4. Bent u bekend met de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee

c. Gedeeltelijk

Remedial teaching: Omgaan met moderne vreemde talen, inhoudelijk

5. Bent u bekend met de inhoud van de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee

c. Gedeeltelijk

Zo ja, kunt u de inhoud kort beschrijven:.....

.....

.....

.....

.....

6. Ziet u veranderingen in de werkhouding, motivatie en/of de punten van de leerlingen met dyslexie na dat zij de RT MVT hebben gevolgd?

a. Ja, namelijk.....

.....

.....

b. Nee, omdat.....

.....

.....

7. Bent u tevreden over de RT MVT in zijn huidige vorm?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Weet ik niet

Waarom wel/niet:.....
.....
.....

8. Heeft u suggesties ter verbetering van de inhoud van de RT MVT?

- a. Ja, namelijk.....
.....
- b. Nee, omdat.....
.....
.....

Informatie en communicatie betreffende remedial teaching: omgaan met moderne vreemde talen

9. Wie verstrekt de informatie over de remedial RT MVT? (meerdere antwoorden mogelijk)

- a. De leerling vertelt hier zelf over of laat zijn/haar dyslexiekaart zien
- b. Via het zorgteam
- c. Via de remedial teacher
- d. Via de mentor
- e. Via de teamleider
- f. Via ouders
- g. Via schriftelijke informatie (onderwijskundig rapport, e-mail, etc)
- h. Anders, namelijk.....

10. Bent u tevreden over de informatie die beschikbaar is over de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

Waarom wel/niet:.....
.....
.....

11. Bent u tevreden over de wijze van communiceren over de RT MVT?

- a. Ja
- b. Nee
- c. Gedeeltelijk

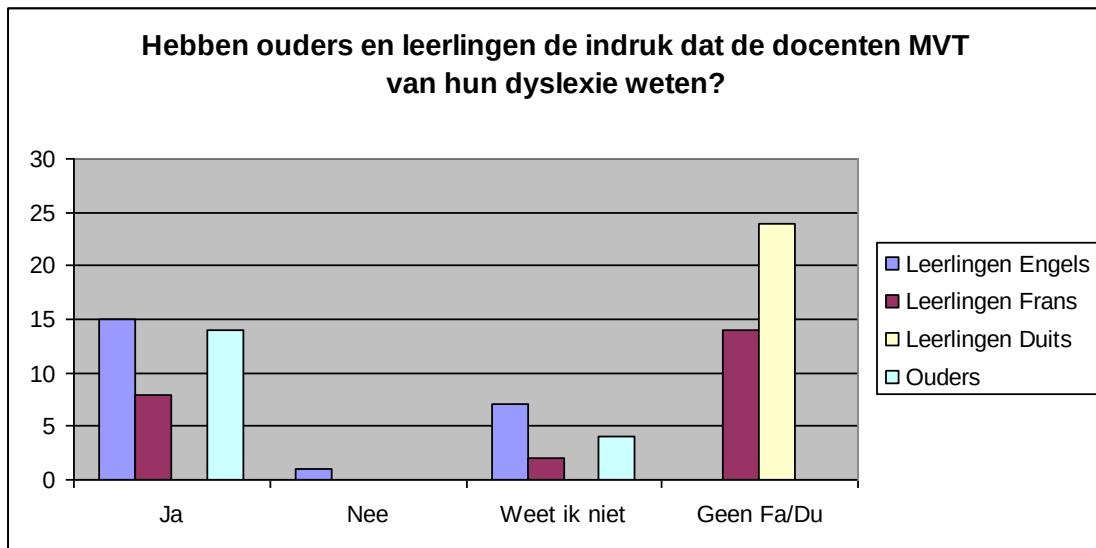
Waarom wel/niet:.....
.....
.....

12. Heeft u suggesties ter verbetering van de communicatie betreffende de RT MVT?

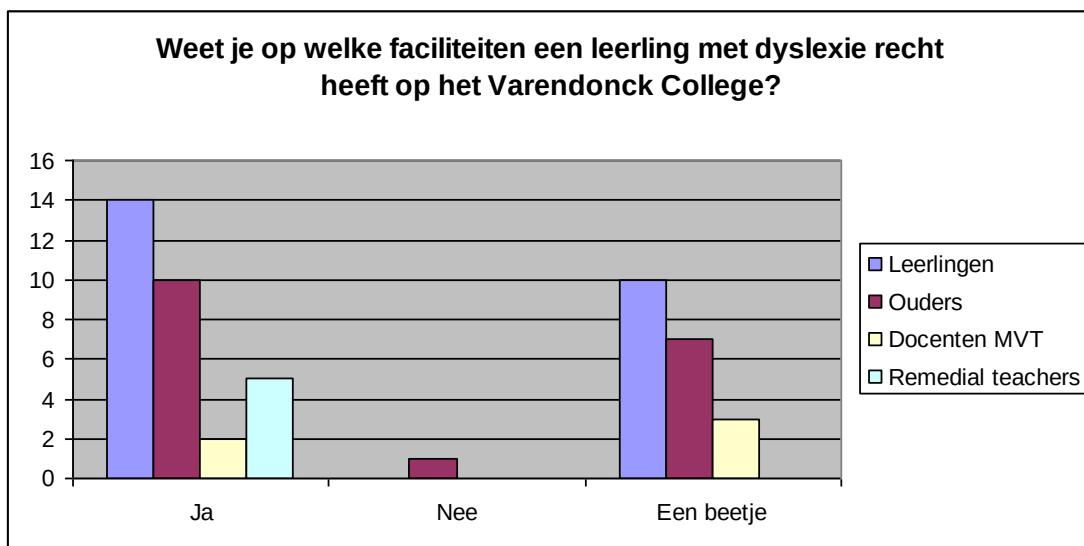
- a. Ja, namelijk.....
.....
.....
- b. Nee, omdat.....
.....
.....

Bijlage 5:

Overzicht van antwoorden in grafieken

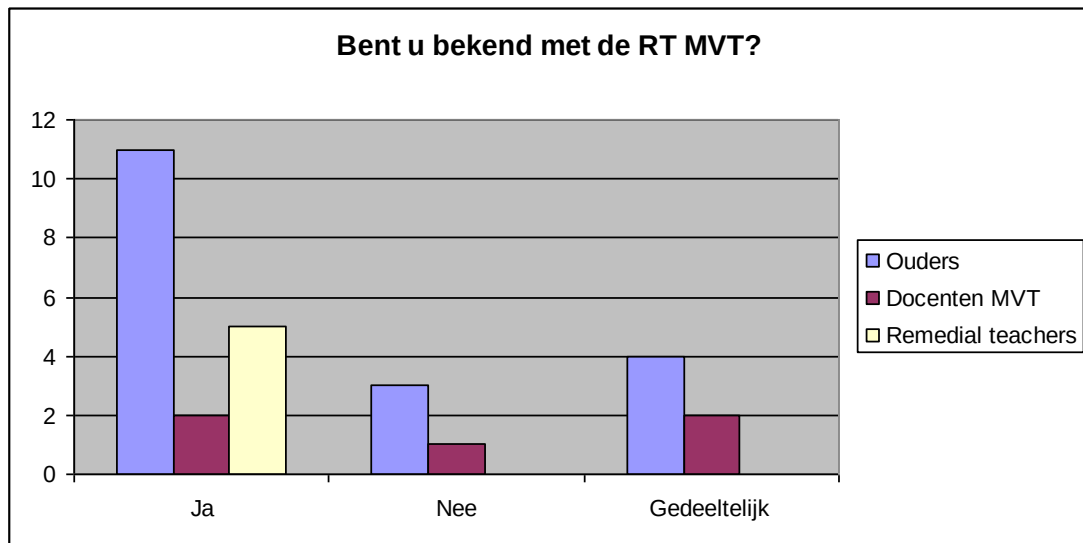
Figuur 1: Hebben ouders en leerlingen de indruk dat de docenten MVT van hun dyslexie weten?

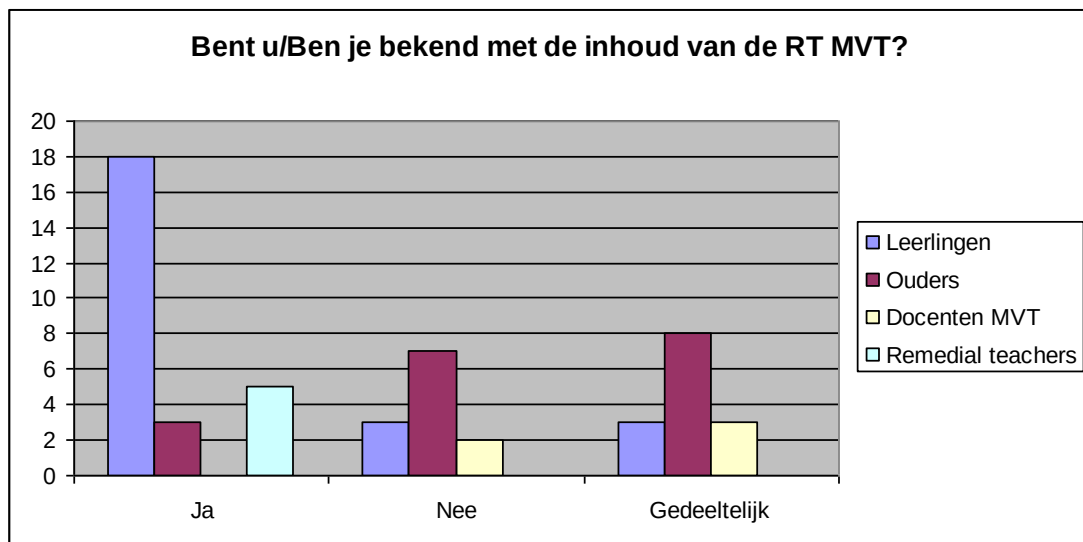
Figuur 2: Weet u/Weet je op welke faciliteiten een leerling met dyslexie recht heeft op het Varendonck College?

Genoemde faciliteiten waar een leerling met dyslexie recht op zou hebben op het Varendonck College:

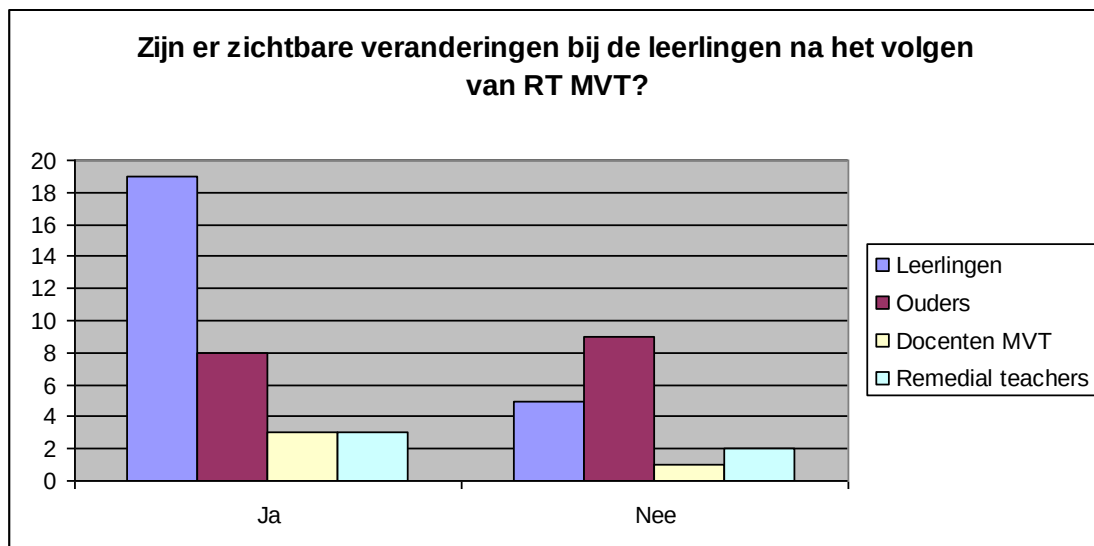
- 28 x: Vergrotingen
- 24 x: Verlengde tijd bij toetsen
- 17 x: Soepelere normen bij correctie
- 10 x: Spraakondersteuning
- 6 x: Compenserende toetsen (bijvoorbeeld mondeling)
- 4 x: Begeleiding vanuit remedial teaching
- 4 x: Niet hardop lezen in de klas
- 4 x: Afhankelijk van wat er in de dyslexieverklaring staat
- 2 x: Gebruik maken van laptop/computer
- 2 x: Een D boven toetsen zetten
- 2 x: Extra uitleg

Figuur 3: Bent u bekend met de RT MVT?

Figuur 4: Bent u/Ben je bekend met de inhoud van de RT MVT?

Figuur 5: Zijn er zichtbare veranderingen bij de leerlingen na het volgen van de RT MVT?

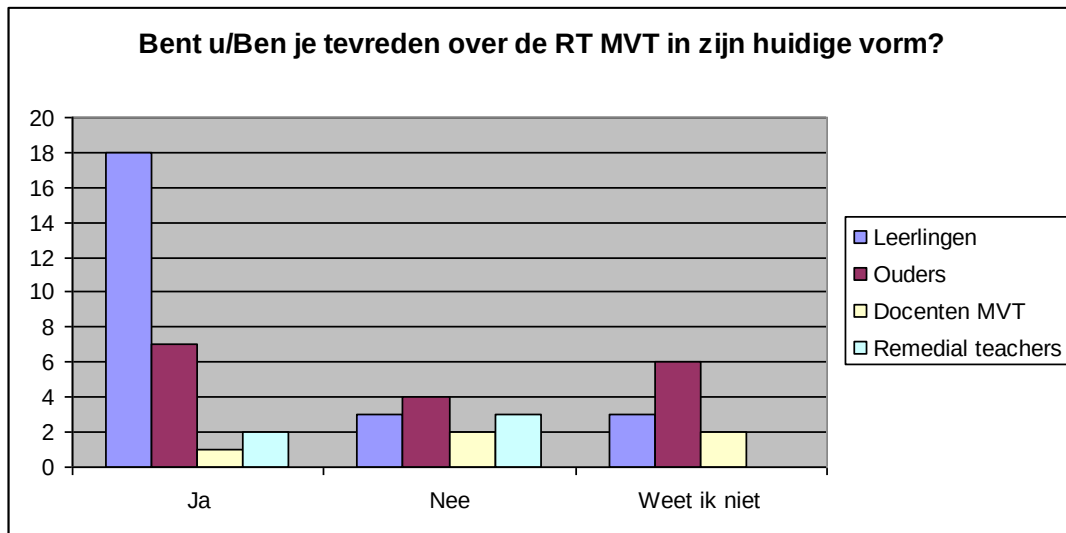
Benoemde zichtbare verschillen zijn:

- 8 x: Betere cijfers
- 7 x: Het leren gaat makkelijker
- 4 x: Het leren van woordjes gaat makkelijker
- 4 x: De leerling weet hoe hij/zij het leren kan aanpakken
- 2 x: Leerlingen hebben meer zelfvertrouwen
- 2 x: Het gaat in het algemeen beter op school
- 2 x: De leerling kan zich beter concentreren
- 2 x: De leerling blijft beter gemotiveerd
- 1 x: De leerling heeft meer tips met betrekking tot het leren
- 1 x: De vakdocent helpt voortaan extra na school
- 1 x: De leerling heeft nu meer plezier in de moderne vreemde taal
- 1 x: Heeft geholpen met het bepalen van een grondhouding
- 1 x: De leerling weet beter hoe om te gaan met zijn/haar dyslexie

Wanneer er werd aangegeven dat er geen zichtbare verschillen waren, werden de volgende redenen aangedragen:

- 3 x: De leerling maakt geen gebruik van de aangeboden leerstrategieën
- 3 x: De leerling merkt weinig tot geen verschil
- 2 x: Geen verschil in de rapport cijfers
- 2 x: Cijfers gaan (nog steeds) omlaag
- 2 x: Er is pas sinds kort bekend dat de leerling dyslexie heeft, dus geen vergelijkingsmateriaal
- 2 x: De ouders merken geen verschil en zijn niet op de hoogte van de RT MVT

- 2 x: De begeleiding is erg kort
- 1 x: Vanuit school wordt niet aangegeven of er iets verbetert is
- 1 x: De leerling vindt het nog steeds moeilijk
- 1 x: De werkhouding thuis is onvoldoende
- 1 x: De lesstof wordt steeds moeilijker
- 1 x: Sommige leerlingen snappen het belang van de RT MVT niet
- 1 x: De leerling heeft al heel lang RT begeleiding en is van zichzelf al erg gemotiveerd
- 1 x: Is is onvoldoende zicht op veranderingen
- 1 x: De leerling haalt even betere cijfers, maar dit zwakt na een tijdje weer af
- 1 x: De docent houdt niet precies bij welke leerlingen RT MVT hebben gevolgd en heeft hier dus geen zicht op
- 1 keer: De leerling is onvoldoende gemotiveerd

Figuur 6: Bent u/Ben je tevreden over de RT MVT in zijn huidige vorm?

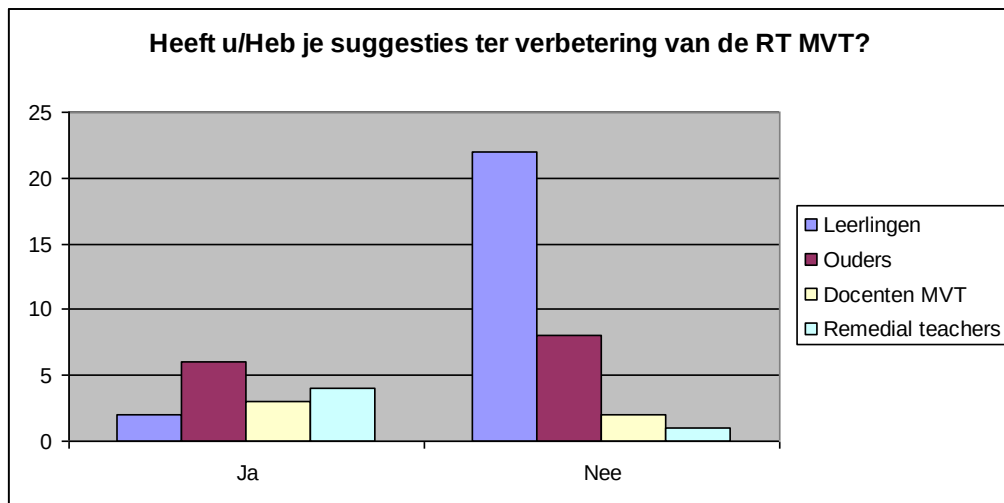
Redenen waarom men wel tevreden is:

- 6 x: De remedial teacher legde goed uit
- 4 x: De leerling heeft er van geleerd
- 3 x: De leerling vond de RT MVT leuk
- 3 x: De leerling weet meer manieren om woordjes te leren
- 2 x: De leerling past toe wat hij heeft geleerd
- 1 x: Er is prettig contac tussen de remedial teachers en de ouders (via e-mail)
- 1 x: Het gaat nu beter bij de moderne vreemde talen
- 1 x: De leerling weet nu beter wat zijn dyslexie inhoud
- 1 x: De leerling vond de begeleiding fijn
- 1 x: Er werd goed geoefend

Redenen waarom men niet tevreden is:

- 5 x: De begeleiding duurt te kort
- 2 x: De RT MVT is nog niet eenduidig genoeg omschreven
- 1 x: Men is niet bekend met de inhoud en kan hier dus niet over oordelen
- 1 x: Men weet niet wat er nog meer voor mogelijkheden zijn
- 1 x: In het begin is er veel aandacht voor de leerling met dyslexie, vervolgens verwatert dit
- 1 x: De remedial teacher hield een te hoog tempo aan
- 1 x: De leerling heeft niet zo veel geleerd
- 1 x: De uitleg was onduidelijk
- 1 x: Graag meer computerprogramma's
- 1 x: Meer uren voor de remedial teachers
- 1 x: Er is te weinig tijd en faciliteiten om de RT MVT te verbeteren

- 1 x: Het is prettiger als remedial teachers of docenten met een moderne vreemde talen achtergrond de RT MVT zouden verzorgen
- 1 x: Er zouden meer materialen ter beschikking mogen zijn

Figuur 7: Heeft u/Heb je suggesties ter verbetering van de RT MVT?

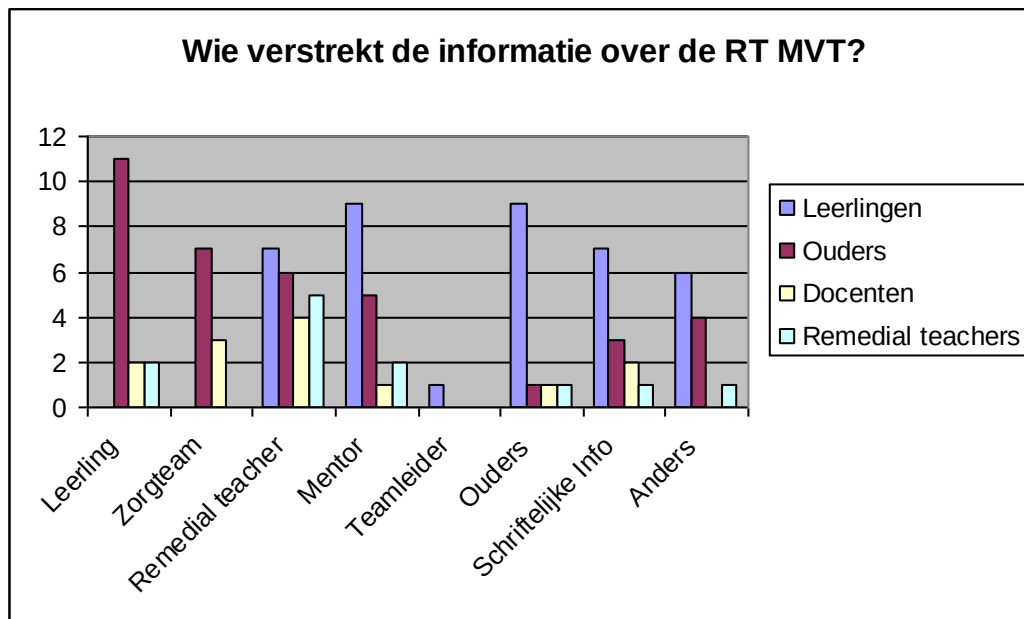
Suggesties ter verbetering:

- 2 x: Beter/handiger uitleggen
- 1 x: Niet tijdens een moderne vreemde talen les RT MVT, want deze les heb je juist nodig.
- 1 x: Meer tijd voor uitleg
- 1 x: Meer contact tussen de ouders en de remedial teachers
- 1 x: Meer tips voor thuis, zodat ouders ook kunnen helpen
- 1 x: De RT MVT meer toespitsen op de individuele behoeften van leerlingen
- 1 x: Langere structurele begeleiding, bijvoorbeeld 1 keer per 2 weken
- 1 x: Beter voorbereiden op het examen
- 1 x: Een tijdje na de RT lessen een opfris les.
- 1 x: Meer instructie voor de vakdocenten hoe om te gaan met leerlingen met dyslexie.
- 1 x: Meer ICT
- 1 x: Meer gestructureerde lessen
- 1 x: Een werkboekje voor de leerlingen
- 1 x: Meer begeleiding in de les, bijvoorbeeld door de vakdocenten waar mogelijk
- 1 x: Een eenduidige werkwijze bij alle remedial teachers.
- 1 x: Niet alleen het leren van woordjes maar ook het leren van teksten behandelen

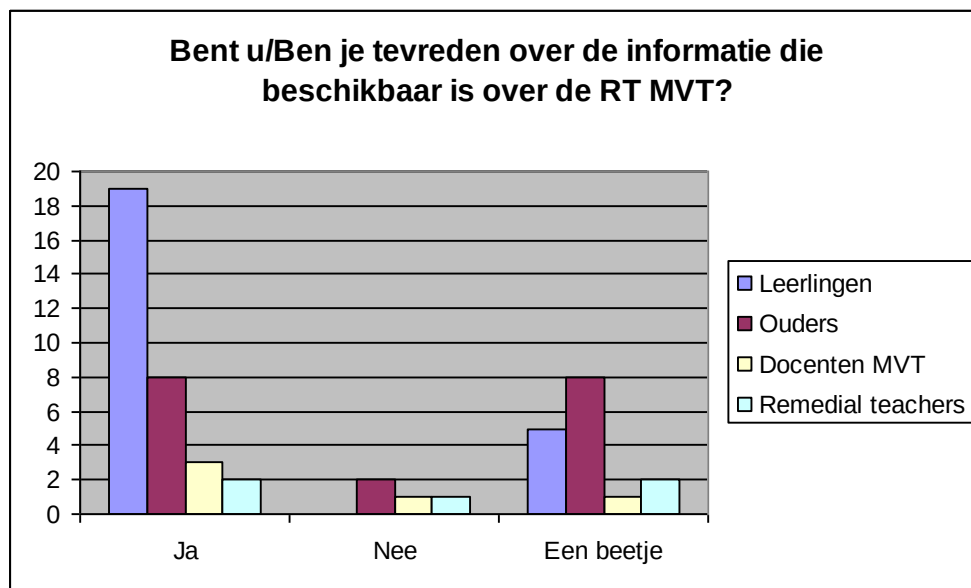
Redenen waarom er geen suggesties ter verbetering werden gedaan:

- 15 x: De leerling/ouder vind de RT MVT zo goed
- 8 x: De leerling/ouder weet niet hoe het anders/beter zou moeten
- 3 x: De leerling vond het duidelijk
- 1 x: De leerling er veel van heeft geleerd
- 1 x: De leerling vond het makkelijk

- 1 x: De leerling vond het leuk
- 1 x: De uitleg was goed
- 1 x: Men is onvoldoende bekend met de inhoud om hier over te oordelen

Figuur 8: Wie verstrekt de informatie over de RT MVT?

Figuur 9: Bent u/Ben je tevreden over de informatie die beschikbaar is over de RT MVT?

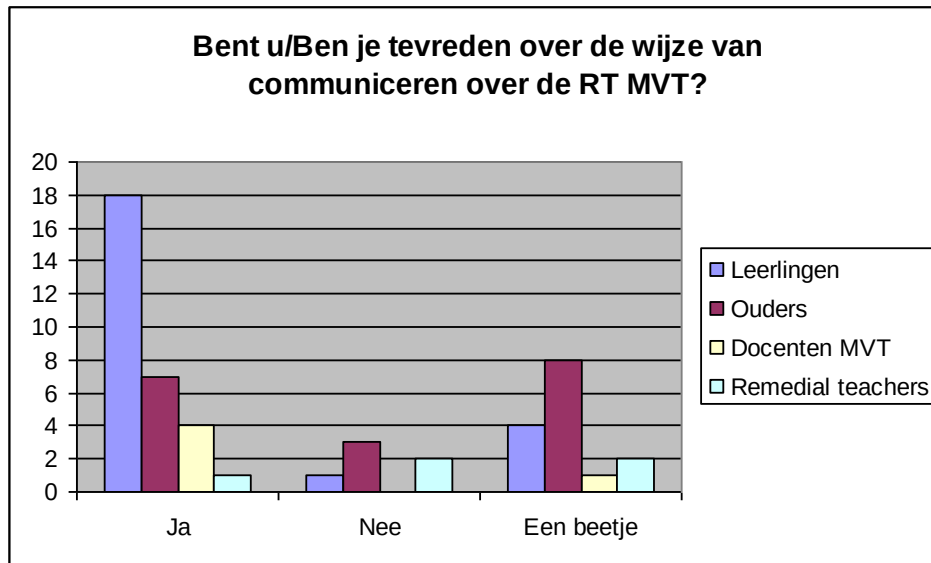
Redenen waarom men tevreden is over de beschikbare informatie over de RT MVT:

- 6 x: De informatie was leerzaam
- 5 x: De uitleg over de RT MVT was duidelijk
- 4 x: De uitleg aan het begin van het jaar was duidelijk
- 2 x: Na de informatie was duidelijk wat ik van de RT MVT kon verwachten
- 1 x: Als ik vragen heb weet ik waar ik terecht kan

Redenen waarom men niet of gedeeltelijk tevreden is over de schikbare informatie over de RT MVT:

- 2 x: Er moet meer/regelmatiger terugkoppeling zijn
- 2 x: De informatie was onvoldoende
- 1 x: Meer leerlingbesprekingen, zodat met meer regelmaat over dit onderwerp kan worden gesproken
- 1 x: Het is niet helemaal duidelijk wie wat heeft gedaan en hoe het kind daarop reageert.
- 1 x: Docenten en mentoren mogen meer ingelicht worden over de RT MVT, er is nog te veel onduidelijkheid
- 1 x: Mentoren zijn onvoldoende op de hoogte
- 1 x: Handelingsplannen moeten sneller worden opgesteld en gecommuniceerd met de betrokken partijen
- 1 x: De informatie moet nog duidelijker beschreven worden in het mentor informatieboekje
- 1 x: De grote lijn ontbreekt, het zijn te veel losse kleine stukjes informatie
- 1 x: Als ik het niet aan mijn kind vraag, krijg ik geen informatie

- 1 x: Deze vragenlijst is voor mij de eerste informatie over de RT MVT
- 1 x: Ik zou als ouder meer informatie willen over wat ik thuis kan doen
- 1 x: Het moet te veel vanuit de ouders komen (de vraag om informatie)

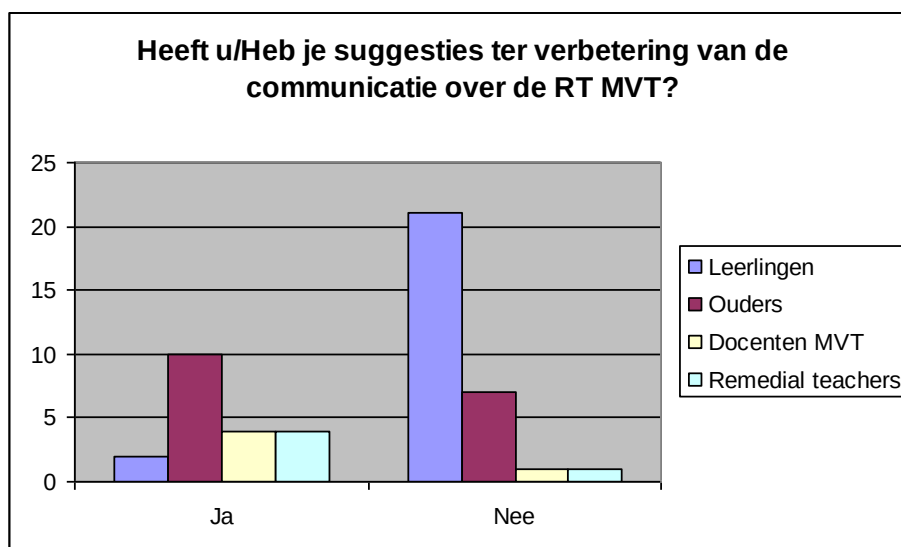
Figuur 10: Bent u/Ben je tevreden over de wijze van communiceren over de RT MVT?

Redenen waarom men wel tevreden is over de wijze van communiceren over de RT MVT?

- 10 x: De informatie was duidelijk
- 1 x: De informatie was leerzaam
- 1 x: De informatie werd rustig vertelt
- 1 x: Mijn ouders hebben het uitgelegd
- 1 x: De informatie werd in meerdere delen vertelt
- 1 x: School is bezig met een informatie boekje over RT voor de docenten, mentoren en teamleiders, dit is een goed initiatief
- 1 x: Iedereen die op de hoogte moet zijn is op de hoogte
- 1 x: Je kunt altijd vragen stellen als dat nodig is
- 1 x: De informatie wordt steeds beter, er is steeds meer openheid en er zijn steeds meer mensen die je kunt benaderen voor informatie.

Redenen waarom men niet tevreden is over de wijze van communiceren over de RT MVT?

- 4 x: Er was onvoldoende informatie
- 2 x: Meer contact via de e-mail
- 1 x: De informatie kwam vrij laat
- 1 x: Het initiatief mag meer bij de school liggen
- 1 x: Er is te weinig mogelijkheid voor inbreng van de leerlingen of de ouders
- 1 x: Meer vergadermomenten (leerlingbesprekingen)
- 1 x: De informatie verstrekking is geen doorlopend proces
- 1 x: Het is onduidelijk bij wie je moet zijn voor informatie
- 1 x: De informatie is te onsamenhangend
- 1 x: Duidelijkere communicatie naar de teamleiders toe

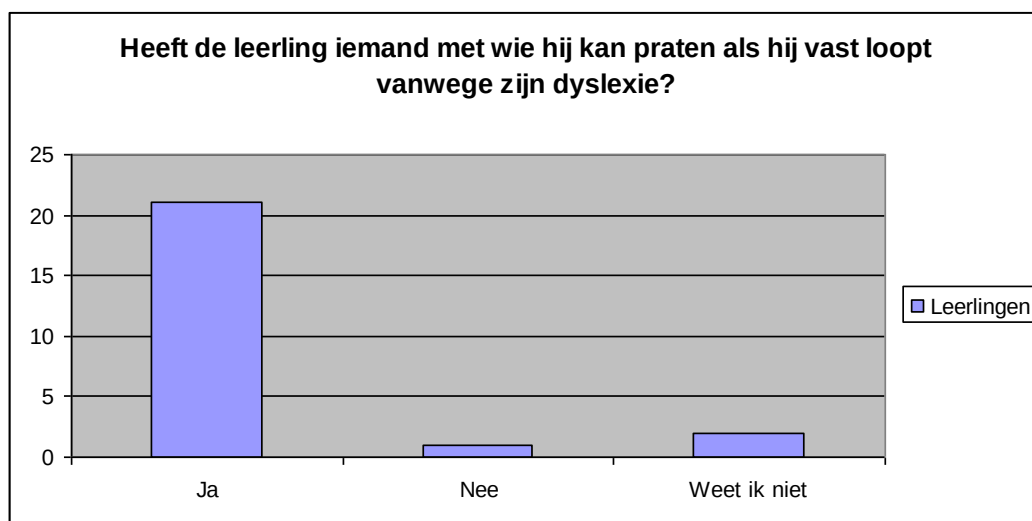
Figuur 11: Heeft u/Heb je suggesties ter verbetering van de communicatie over de RT MVT?

Suggesties ter verbetering:

- 3 x: Een regelmatige informatie verstrekking
- 3 x: Informatief gesprek over de inhoud van de RT MVT voorafgaande aan de RT MVT
- 2 x: Tussentijdse evaluatiemomenten
- 2 x: Een eenduidig verhaal over de RT MVT
- 2 x: Voorlichting in de teams aan het begin van het schooljaar
- 1 x: Het initiatief ligt te veel bij ouders, dit mag meer vanuit de school komen
- 1 x: Maak gebruik van de ervaringen van het kind en van de ouders
- 1 x: Betrek alle docenten bij het verstrekken van informatie niet alleen de talendocenten
- 1 x: Extra informatie via de mentor
- 1 x: Aan het begin van het jaar is er veel informatie, dit wordt in de loop van het jaar steeds minder, hier mag een gelijkmatigere verdeling in komen
- 1 x: Snellere informatieverstrekking, niet pas als het schooljaar al voor 2/3 om is
- 1 x: Informatie naar beide ouders sturen in het geval van een scheiding
- 1 x: Meer uitleg over je rechten en plichten als je dyslexie hebt
- 1 x: Zorgvuldigere inhoud van de brieven
- 1 x: Communicatie moet sneller en met kortere lijnen
- 1 x: Meer en structurele communicatie tussen de remedial teachers en de docenten MVT over de leerlingen met dyslexie in de klas
- 1 x: Handelingsplannen zichtbaar maken voor de vakdocenten via magister
- 1 x: Met meer regelmaat leerlingbesprekingen

Redenen waarom er geen suggesties ter verbetering werden gedaan:

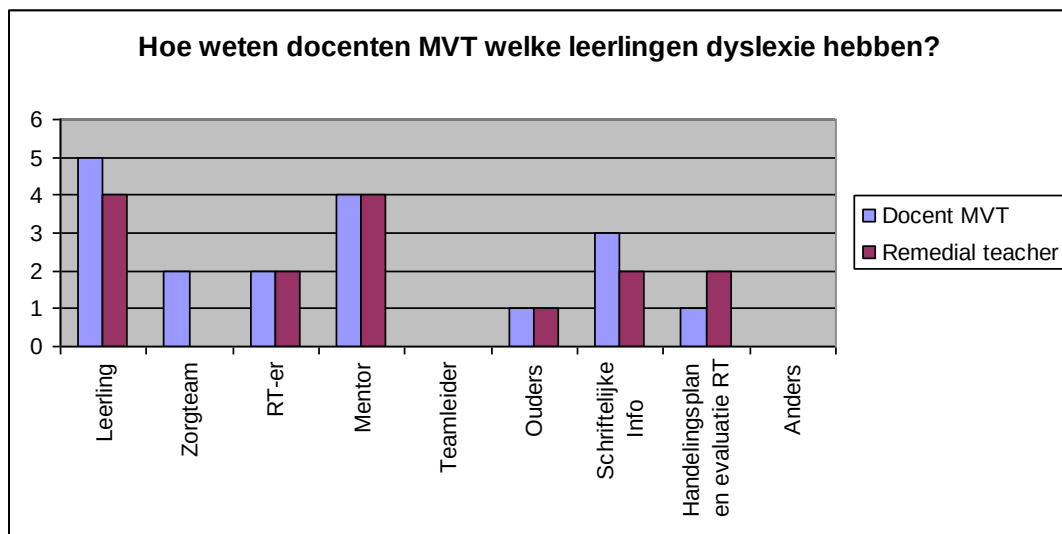
- 15 x: Men is tevreden over de wijze van communiceren
- 4 x: De informatie was duidelijk
- 2 x: Er was voldoende informatie
- 1 x: Men heeft geen suggesties ter verbetering
- 1 x: Men weet waar ze moeten zijn voor informatie
- 1 x: Men kan geen suggestie doen omdat men hiervan te weinig op de hoogte is

Figuur 12: Heeft de leerling iemand met wie hij kan praten als hij vast loopt vanwege zijn dyslexie?

De leerlingen die ja hebben geantwoord geven de volgende personen op bij wie ze terecht kunnen:

- 14 x: De mentor
- 7 x: De docent moderne vreemde talen
- 5 x: Remedial teacher
- 4 x: Ouders
- 1 x: Intern begeleider

Figuur 13: Hoe weten docenten MVT welke leerlingen dyslexie hebben?

Problemen waar de leerlingen tegen aan (kunnen) lopen bij de moderne vreemde talen vanwege hun dyslexie:

- 17 x: (Begrijpend)Lezen van de moderne vreemde taal
- 16 x: De leerling moet langer leren voordat de stof onder de knie is
- 14 x: Schrijven van de moderne vreemde taal
- 5 x: Niet correcte uitspraak
- 3 x: Automatiseren
- 2 x: De leerling haalt letters door elkaar
- 2 x: Lagere cijfers
- 2 x: In zijn algeheel moeite met het vak
- 2 x: Laag leestempo
- 2 x: Structureren en plannen van het huiswerk
- 1 x: Hardop lezen
- 1 x: Spreken van de moderne vreemde taal
- 1 x: Begrijpen van de stof
- 1 x: Luisteren naar de moderne vreemde taal
- 1 x: Het vergeten van sommige letters
- 1 x: Tijdgebrek bij toetsen
- 1 x: Klank-tekenkoppeling
- 1 x: Maken van toetsen